

Kapitel 1. Inledning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Utvärdering av arbetslöshetsprojektet.....	5
1.3 Mål och syfte med projektet.....	5
Kapitel 2 Några utgångspunkter för studien, ungdomar, arbetslöshet och socialtjänsten	6
2.1 Arbetslöshet och socialbidragstagare.....	6
2.2 Mobilisering, besparing och normering.....	8
2.3 Samverkan.....	8
Kapitel 3 Tidigare studier om arbetslöshet och ungdomar.....	9
3.1 Arbetsmarknadsåtgärder för unga.....	9
3.2 Om ungas etablering på arbetsmarknaden.....	11
3.2.1 Aktuell situation för ungdomar.....	12
3.2.2 Situationen i Stockholms län.....	12
3.3 Arbetslöshetens följder.....	12
3.4 Kommunala ungdomsprogrammet.....	13
3.5 Ungdomsgarantin.....	14
3.6 Arbetsplatsintroduktion och prova på-platser.....	14
3.7 Kommunala aktiveringsprogram.....	14
3.8 Vilken effekt har åtgärderna?.....	15
Kapitel 4. Genomförande och metod.....	16
4.1 Undersökningens olika delar.....	17
4.2 Urval av deltagande ungdomar.....	18
4.3 Intervjuade ungdomars bakgrund.....	18
4.4 Urval av personalintervjuer.....	20
Kapitel 5. Beskrivning av verksamheten.....	21
5.1 Arbetsförmedlingens deltagande i projektet.....	22
5.2 Stadsdelarnas avtal med arbetsförmedlingen.....	22
5.3 Hur följs avtalen?.....	23
5.4 Försörjningsstöd kopplat till deltagande.....	25

5.5	<i>Introduktion</i>	25
5.6	<i>Kurs i att söka arbete</i>	26
5.7	<i>Möte med studie – och yrkesvägledaren</i>	26
5.8	<i>Det schemalagda arbetssökandet</i>	26
5.8.1	<i>Föreläsningar</i>	27
5.8.2	<i>Praktik</i>	27
5.9	<i>Sammanfattning</i>	27
Kapitel 6. Ungdomarna i arbetslöshetsprojektet		28
6.1	<i>Stadsdelarna och rekryteringen</i>	29
6.2	<i>Pågående ärenden</i>	29
6.3	<i>Ungdomarnas bakgrund</i>	30
6.4	<i>Ungdomarnas bakgrund efter födelseland och kön</i>	30
6.5	<i>Ungdomarnas utbildningsbakgrund</i>	31
6.6	<i>Resultat</i>	31
6.6.1	<i>Ungdomarna, försörjningsstöd och födelseland</i>	32
6.6.2	<i>Ungdomarna och utbildningsnivå</i>	33
6.6.3	<i>Ungdomarna och vistelsetid i landet</i>	33
6.6.4	<i>Ungdomarnas yrkeserfarenhet</i>	34
6.6.5	<i>Ungdomarnas situation efter praktiken</i>	35
6.6.6	<i>Ungdomarnas sysselsättning efter avslutad kontakt</i>	35
6.6.7	<i>Ungdomar som avslutat projektet</i>	36
6.6.8	<i>Inskrivningstid för ungdomar</i>	36
Kapitel 7. Ungdomarnas uppfattning om arbetslöshetsprojektet		37
7.1	<i>Olika behov styr uppfattningar kring bemötande</i>	37
7.2	<i>Verksamhetens innehåll</i>	39
7.3	<i>Om personalens olika funktioner</i>	40
7.4	<i>Om det schemalagda arbetssökandet</i>	41
7.5	<i>Kontakt med arbetsförmedlingen</i>	42
7.6	<i>Ungdomarnas syn på sin egen situation och framtiden</i>	43
7.7	<i>Vilken inverkan anses verksamhetens insatser ha?</i>	44
7.8	<i>Sammanfattning</i>	45
Kapitel 8. Personalens uppfattning om verksamheten		46

8.1 Projektets målgrupp	46
8.2 Organisationen.....	48
8.3 Personalens synpunkter på arbetsmetodiken	48
8.4 Gruppmetodiken och den individuella handläggningen	49
8.5 Personalens synpunkter på arbetsförmedlingen och dess roll.....	50
8.6 Personalens synpunkter på samarbetet.....	51
8.7 Personalens synpunkter på effektivitet.....	52
8.8 Socialsekreterarna och cheferna på stadsdelarna	53
8.9 Skillnader mellan stadsdelarna.....	54
Kapitel 9. Diskussion - vilka effekter kan vi utläsa av projektet	55
9.1 Arbetssättet.....	55
9.2 Rekrytering.....	57
9.3 Vilken betydelse har projektet haft för deltagarna?.....	58
9.4 Samverkan mellan arbetsförmedling och stadsdelarna	60
9.5 Samverkan och samarbete – en färskvara?.....	60
9.6 Utfall av insatserna	61
9.7 Effektiva metoder?.....	63
Referenser	63

Kapitel 1. Inledning

1.1 Bakgrund

Under hösten 2003 uppmärksammades att ungdomsarbetslösheten hade ökat i stadsdelarna Skarpnäck och Enskede-Årsta vilket medförde ökade försörjningsstödskostnader för stadsdelarna. Antalet unga med behov av försörjningsstöd tilltog och man ville också pröva att samarbeta kring ungdomar som var arbetslösa i de två stadsdelarna. Detta ledde under 2004, till en ansökan om medel från Kompetensfonden, för ett gemensamt arbetslöshetsprojekt. Under 2004 beviljades stadsdelarna ett bidrag med 1 700 000 kronor från Kompetensfonden. Dessutom bidrog Länsarbetsnämnden med medel för samverkan. Det var arbetsförmedlingen i Johanneshov (som ansvarade för de två stadsdelarna Skarpnäck och Enskede-Årsta) som sökte och fick medel samma år, 2004.

Syftet med projektet var att minska arbetslösheten bland ungdomar och minska beroendet av försörjningsstöd hos berörda deltagare i projektet arbete.nu. Arbetslöshetsprojektet bedrivs i särskilda lokaler som ligger i Björkhagen, och tillhör Skarpnäcks stadsdel. Sammanlagt har 3,5 tjänster bekostats av projektmedel. Arbetsförmedlingens bidrag upphörde i maj 2005. Kompletterande medel har utgått till projektet för perioden juli 2005 t.o.m. augusti 2006 från Kompetensfonden. Den arbetsförmedlare som var knuten till projektet trappade successivt ned sin närvaro i verksamheten för att helt avsluta sin tjänst vid årsskiftet 2005.

Arbetslöshetsprojektet riktade sig till ungdomar i åldern 20-24 år som uppbar försörjningsstöd. En utvärdering gjordes under det första året, 2004, sex månader efter projektstarten av FBA Holding Ab. I denna utvärdering framkom att projektet hade lyckats väl med övergripande mål, dvs. att erbjuda tätare kontakter, tydligare service, kvalificerade aktiviteter för att söka arbete samt erbjuda en snabbare väg till rätt insats genom bättre kontakt mellan myndigheterna.

En riskanalys upprättades i november 2004 för projektet av projektledaren. Flera ”risker” togs fram för att kunna motverka haverier i projektet. Dessa risker formulerades som felaktig rekrytering av personal, otydliga beslutsprocesser, avsaknad av metoder och arbetssätt i handläggningen av försörjningsstöd, godtycklighet i handläggningen samt bristfällig kommunikation mellan projektet och bidragshandläggare. I riskanalysen togs fram ansvariga personer för att åtgärder skulle vidtas för att eliminera riskerna.

Ytterligare en utvärdering initierades av Kompetensfonden under 2005, där FoU-byrån i Stockholms stad fick ansvar för utvärderingen (opublicerat material). Utvärderingen skulle avrapporteras i april 2006.

1.2 Utvärdering av arbetslöshetsprojektet

Uppdraget att utvärdera de två stadsdelarnas projekt gavs under våren 2006 till Ersta Sköndal högskola och en utvärderingsdesign skapades med följande syfte för utvärderingen:

Syftet är att undersöka:

- Om projektet arbete.nu bidrar till skillnader i försörjningsstöd för ungdomar.
- Vad betyder projektet för deltagarna och vilken betydelse har projektet haft?
- Vilken betydelse har givna förutsättningar haft för projektets genomförande, implementering och dess resultat.
- Hur vet vi att de uppsatta målen har uppnåtts? (dvs. de fastställa projektmålen)
- Vilka grupper har projektet lyckats nå fram till?
- Har projektet bidragit till att förmedla eller konkretisera en bild av vilka grupper som är i behov av stöd eller annat stöd?
- Vilken inverkan har den fysiska närvaron av arbetsförmedlingen i projektets lokaler haft för deltagarna och för själva satsningen? Vad har det inneburit för projektet och för deltagarna att ha haft tillgång till en arbetsförmedlare i projektets lokaler?

1.3 Mål och syfte med projektet

Avsikten med arbetslöshetsprojektet formulerades i en projektplan 2004 och det övergripande syfte som formulerades var att projektet skulle medverka till en minskad arbetslöshet bland ungdomar och minska beroendet av försörjningsstöd bland de berörda deltagarna i projektet arbete.nu. I projektplanen från maj 2004 framgår att målgruppen var arbetslösa personer i ålders-

gruppen 20-24 år som var aktuella för försörjningsstöd och/eller hade aktivitetsstöd samt saknade arbetslöshetsersättning. Målgruppen utökades under år 2004 till att omfatta dem som hade Alfa-kassa. Senare, under 2005, breddades målgruppen ytterligare till att omfatta ungdomar i ålderna 18-24 år. Grunden för att ungdomarna ska kunna delta i projektet är att de ska ha försörjningsstöd. Utöver försörjningsstöd kan de sedan under en kortare period ha bidrag från Alfa-kassa.

Projektets syfte var att:

- ungdomarna snabbare skulle komma ut i arbete eller studier
- utveckla samarbetsformer mellan stadsdelarna och arbetsförmedlingen
- undvika rundgång och dubbelarbete mellan myndigheterna
- minska ungdomsarbetslösheten
- minska beroendet av försörjningsstöd bland ungdomar
- minska andelen ungdomar som har svårt att upprätthålla en kontakt med arbetsförmedling och stadsdel.

Kapitel 2 Några utgångspunkter för studien, ungdomar, arbetslöshet och socialtjänsten

2.1 Arbetslöshet och socialbidragstagare

I samband med en kraftigt ökande arbetslöshet i början och mitten av 1990-talet har kraven på kommunerna ökat för att bidra med åtgärder för att minska arbetslöshet och kostnader för socialbidrag. Socialtjänstlagen ger också numera möjlighet att ställa krav på deltagande i insatser som ger kompetens för att socialbidrag ska utgå.

I huvudsak fokuserar vi i vår studie kring det som idag kallas för kommunal aktiveringspolitik (en övergång från den tidigare arbetslinjen). Vi kommer att belysa ungdomsarbetslöshet och socialbidragsberoende som varit föremål för en rad tidigare studier. Nationell forskning kring utsatta grupper och förankring till arbetsmarknaden har gjorts framförallt från begreppen marginalisering och differentiering (Se här bl.a. Salonen & Ulmestig 2004, Svedberg 1994, 1995, 1998, Hedblom 2004 & Ulmestig 2006). Hedblom (2004) beskriver att den aktiva välfärdslogiken som under de senaste decennierna har tagit form, varit inriktad på integration i arbetsmarknaden eller enbart

sysselsättning. Främst har ungdomar och invandrare varit föremål för aktivering. Invandrare utgör också en stor del av dem som får socialbidrag.

Aktiveringspolitiken bidrar, enligt Hedblom (2004) till att integrera ungdomar i arbete eller att marginalisera dem. En ny form av välfärdspolitik, aktiveringspolitik har etablerats i Europa och USA för att bekämpa arbetslöshet och social utslagning. Den nordiska arbetslinjen¹ har historiskt sätt en lång tradition men har idag övergått till vad som benämns aktivitetslinjen (Hedblom, 2005). Johansson (2000) beskriver att en förskjutning av ansvar har skett från ”kommunernas yttersta ansvar” till att socialbidrag numera blivit en villkorad förmån som baseras på skyldigheter för socialbidragstagaren.

Hedblom (2004) och Salonen & Ulmestig (2004) pekar också på att det har skett ett skifte från en passiv till en aktiv välfärdspolitik. Det ställs krav på klienterna på aktiviteter, för att få socialbidrag, vilket har inneburit att den arbetssökande för att få bidrag måste acceptera ett arbete eller en åtgärd som föreslås. Det är framförallt två utgångspunkter som blir av intresse för att förstå aktiveringspolitiken som tas upp av bl.a. Hedblom (2004), Salonen & Ulmestig (2004).

Aktivering utgår, analogt med Hedbloms resonemang (a.a.) från att antingen aktivera i arbetsmarknaden eller enbart sysselsättning² där sysselsättning ses som medel att förhindra passivitet och beroendekultur. I Sverige är aktiveringspolitiken baserad i kommunerna och utformningen varierar mellan kommunerna. Socialtjänsten och kommunerna har blivit allt mer aktiva att driva aktiveringsåtgärder.

I Salonens och Ulmestigs (2004) studie framkommer att det är brist på uppföljningar i de lokala aktiveringsprojekten. Därför är det också svårt att utläsa vilka effekter som dessa insatser har lett till. Klienterna är också utlämnade till handläggarna och kommunernas regler som tolkar individens rättigheter och skyldigheter. Ulmestig (2005) beskriver att det finns brister i statistik över arbetslösa socialbidragstagare som gör det svårt att få en klar bild över kommunal arbetsmark-

¹ Se här Hedblom (2004), Salonen & Ulmestig 2004,

²Aktivering enligt Hvinden (1999) är försök att öka deltagandet i vad det etablerade samhället upplever som socialt värdefulla aktiviteter, t. ex. konstruerade arbetsmarknadssituationer och utbildning. Aktivering bygger på kortsiktiga delmål att uppnå kvalifikationer som i sin tur ökar möjligheterna att närma sig arbetsmarknaden. Kvalifikationerna kan vara yrkeskunskaper, social kompetens, självförtroende, kunskaper om att söka jobb och/eller socialiseras in i rutiner och normer som underlättar inträde på arbetsmarknaden.

nadspolitik. Det saknas även resurser för att systematiskt följa upp resultatet av de kommunala arbetsmarknadsåtgärderna.

Enligt Giertz (2004) har kommunerna, trots att det är svårt att finna belägg för att insatserna har avsedd effekt, bedömt det som rationellt att organisera insatser för arbetslösa eftersom arbetslösheten har ökat. Att lansera insatser för arbetslösa socialbidragstagare var under 1990-talet också ett sätt för beslutsfattare att bemöta de kraftigt stigande kostnaderna för socialbidrag och den stigande arbetslösheten (Hjertner Thorén, 2005). Giertz (2004) menar att kommunerna anser att ökad aktivering leder till minskad arbetslöshet.

2.2 Mobilisering, besparing och normering

Ulmestig (a.a.) använder i sin studie tre begrepp, mobilisering, besparing och normering för att analysera den kommunala arbetsmarknadspolitik och integrationen. Kommunerna har, enligt Ulmestig (a.a.) likartade mål för aktiveringspolitiken. En av målsättningarna i kommunerna var, som Ulmestig hade kategoriserat dem, att mobilisera åtgärder för att få resurser från arbetsförmedling och försäkringskassa. En annan målsättning var att minska kommunala utgifter. Det fanns en tydlig uppfattning hos kommunerna att de arbetsmarknadsåtgärder som kommunerna hade initierat, hade minskat socialbidragskostnaderna. De arbetslösa utför i många fall viktiga arbetsuppgifter i kommunerna till en låg kostnad. Normering hörde slutligen till en av kommunernas målsättning. Enligt Ulmestig (a.a.) framkom bland kommunerna åsikter om att det var bra med motprestation för att få socialbidrag men det framkom även åsikter om att klienterna mår bättre av att vara igång i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Insatsen ansågs också fungera i ett preventivt syfte.

2.3 Samverkan

Samarbete och samverkan är etablerade begrepp men är ofta dåligt definierade. Vanligt är att begreppen används synonymt. Samverkan definieras av Mallander (1998) som att verka arbeta tillsammans. Det finns, enligt Mallander, en formell likhet med samarbete, men i samverkan finns något som är mer än ett tillfälligt möte, en kommunikation eller en interaktion. En fastare relation etableras mellan minst två aktörer. Begreppet omfattar en relation som har varaktighet, en viss grad av formalisering och att deltagarna har en överenskommelse. Fridolf (2004) definierar samverkan som att verka samman parallellt, dvs. ett organisatoriskt fenomen, och samarbete som ett

organisatoriskt och mellanmänniskt fenomen. Samarbete medför att värderingar och normer ändras (överlappningen har ökat). En äldre modell som utarbetades på 1980-talet av Westrin (1986) avgränsar fyra olika grader av interaktion mellan verksamheter och professioner: 1. Koordinering eller samordning anger att verksamheterna adderas för att uppnå resultat. I praktiskt arbete kan det innefatta att i ett vanligt remitteringsförfarande lägga till sina insatser till vad som tidigare har gjorts i ärendet. 2. Kollaboration eller samverkan omfattar att samverka i vissa former kring speciella frågor. Det egna ansvarsområdet behålls men man samarbetar kring vissa frågor eller runt vissa klienter. Problem behandlas gemensamt och man återför överenskommelser. 3. Konsultation innebär att en yrkesgrupp från en organisation gör tillfälliga insatser i en annan verksamhet. 4. integration eller sammansmältning innefattar att två eller flera verksamheter slås samman och arbetsuppgifterna blir gemensamma. Det är endast några mindre delar som är yrkesspecifika.

Kapitel 3 Tidigare studier om arbetslöshet och ungdomar

3.1 Arbetsmarknadsåtgärder för unga

Det har i Sverige funnits arbetsmarknadsåtgärder riktade mot ungdomar sedan 1970-talet. Dessa är ofta kortvariga och tenderar att inte leda till regelrätt arbete (Ungdomsstyrelsen, 2005). Åtgärderna kan delas in i olika kategorier: Praktik och anställning, förberedelser för studier, integrering av ungdomar i riskzonen för socialt utanförskap samt kultur- och fritidspolitiska insatser (a.a.). Enligt en översikt gjord 2005 av Sibbmark och Forslund för Institutet För Arbetsmarknadspolitisk Utvärdering (IFAU) leder cirka 30 procent av ungas arbetslöshetsperioder till ett deltagande i någon form av arbetsmarknadspolitiska program. Sedan mitten av 1990-talet har ansvaret för arbetslösa ungdomar alltmer förts över från stat till kommun. Detta har skett via tecknande av avtal mellan kommun och arbetsförmedling rörande det så kallade kommunala arbetsprogrammet (KUP) samt ungdomsgarantin (UG). Att teckna avtal om dessa insatser är frivilligt för kommunerna. Arbetsförmedlingarna bestämmer vilka ungdomar som ska ingå i programmen och en statlig ersättning utgår till kommunen för verksamheten. I en del kommuner prioriteras de unga som inte är berättigade till arbetslöshetsersättning eller de som varit långvarigt arbetslösa. Andelen ungdomar som efter avslutat KUP eller UG-program går ut i arbete är sedan år 2000, 40 procent. 15 procent har gått vidare till studier efter deltagande i programmen (Sibbmark & Forslund 2005). Kommunerna anser att arbetsförmedlingen borde anvisa fler ungdomar till de olika ung-

domsprogrammen (a.a.). Anvisningen av unga till ungdomsprogrammen uppfattas av kommunerna själva ha minskat trots att arbetslösheten ökat (Ungdomsstyrelsen, 2005). En anledning till detta kan vara den ekonomiska ersättning som utgår för varje deltagare. I och med att ersättning inte utgår från en verksamhets egentliga kostnad tjänar en verksamhet på att ta in fler deltagare. En ersättning som kan utgå till den enskilde vid deltagande i diverse arbetsmarknadsåtgärder (såsom lärlingsplatser, arbetsmarknadsutbildning, arbetspraktik, ungdomsgaranti m.fl.) är så kallad aktivitetsersättning som utbetalas av försäkringskassan. Kommunerna har också egna aktiveringsprogram som är kopplade till försörjningsstödet. Samtidigt med ungdomsgarantis införande, ändrades ungas förutsättningar att vid arbetslöshet kunna få stöd till sin försörjning. Kopplingen till arbete förstärktes och ungas skyldigheter blev större i jämförelse med övriga socialbidragstagares (Sibbmark & Forslund, 2005).

En studie om effekter av ökad samverkan för att minska långtidsarbetslösa gjordes 1995 av FoU-byrån i Stockholm (1995). Karlsson och Sundell undersökte tre olika samverkansprojekt kring arbetslösa i Stockholm. Rapporten tar upp hur man lyckades med att minska antalet långtidsarbetslösa och jämförelser gjordes mellan de olika försöken och den ordinarie verksamheten. Undersökningen var baserad på registeruppföljningar och analyser av arbetsmetoder. Studien visade att samverkan mellan myndigheter var ett sätt att bryta långtidsarbetslösheten och rundgång mellan myndigheterna. Projektet kunde inte hjälpa majoriteten av de sökande till ett arbete eller utbildning (69 procent). Cirka 85 procent av de sökande hade uppburit socialbidrag och var således redan kända i socialtjänsten. En stor andel var invandrare av gruppen arbetslösa.

I studien "Vem bryter rundgången?" beskriver Karlsson och Sundell (1997) en treårsuppföljning av 544 långtidsarbetslösa. Resultatet från undersökningen visade att arbetsförmedlingen och socialtjänsten hade svårt att hjälpa långtidsarbetslösa med ekonomiskt bistånd att få arbete på den öppna marknaden. Samverkan mellan arbetsförmedling, socialtjänst och den undersökta byrån, arbetsmarknadsbyrån, hade inte någon avgörande betydelse.

En utvärdering av sju projekt för arbetslösa socialbidragstagare gjordes 1996 av Karlsson och Jegermalm (1996). Syftet var att utvärdera Stockholms stads satsning på verksamheter som skulle förkorta socialbidragstiderna och hur effektiva projekten var för att minska arbetslöshet och socialbidragsberoende. Studien visade att samverkan mellan de olika myndigheterna arbetsförmedling, socialtjänst och försäkringskassa påverkar resultatet positivt. Forskarna konstaterar dock att projekten inte har haft någon större effekt för att bryta socialbidragsberoendet och några nya jobb på den ordinarie arbetsmarknaden tillkom inte. Efter projekttiden framkom inga större för-

ändringar för de grupper som redan var socialbidragsberoende och hade en psykisk problematik. Dessa grupper hade stora problem att få arbete eller sysselsättning (a.a. s. 49).

Lokala aktiveringsprogram

I några modeller, Skärholmsmodellen och från AUC i Malmö framkommer att insatserna ofta bygger på individens eget initiativ och intresse och att insatserna i första hand är till för dem som står nära arbetsmarknaden (Bevelander m.fl. 2003, Hjertner-Thorén, 2005). I modellen AUC i Malmö har man arbetat med långtidsarbetslösa i projekt och lyckats väl genom att man har haft en individcentrering. Samordningen mellan myndigheter har också varit en faktor som medverkat till bra resultat. Hinder i projektet har främst haft att göra med projektformen och brist på kontinuitet. Det var också tillfälliga avtal som slöts. Ett av resultaten var att samverkan mellan myndigheterna hade förbättrat servicen till de som var arbetssökande.

3.2 Om ungas etablering på arbetsmarknaden

Under de senaste decennierna har de ungas förutsättningar på arbetsmarknaden förändrats (Ungdomsstyrelsen 2005): Inträdesfasen på arbetsmarknaden har förlängts och därmed inträdesåldern³. Etableringsfasen och ålder har också förlängts⁴. Den senare etableringen hänger samman med utvecklingen från industrisamhället till det mer kunskaps- och tjänstebaserade. Den ”förlängda ungdomstiden” varierar över tid för enskilda ungdomar. Det fanns också skillnader mellan olika unga i samma ålder och det var komplicerat att kartlägga ungdomars väg in på arbetsmarknaden och in i vuxenlivet: ”Den ökade variationsrikedomen i ungas vuxenskapande, att till exempel pendla fram och tillbaka mellan utbildning, arbete, arbetslöshet och andra aktiviteter som ligger i deras intressen, passar helt enkelt inte in i de invanda definitioner och mätmetoder som vi har vant oss vid” (Salonen, 2003, s. 63).

³ Statistiska centralbyrån definierar inträdesålder som den ålder där 50 procent av en årskull är sysselsatt. Inträdesfasen är tiden innan inträdesåldern inträffar (Ungdomsstyrelsen 2005).

⁴ Etableringsålder är den ålder då minst 75 procent av en årskull är förvärvsarbetande. Etableringsfasen är perioden mellan inträdesålder och etableringsålder (Ungdomsstyrelsen 2005).

3.2.1 Aktuell situation för ungdomar

Statistik om ungdomars arbetslöshet är problematisk, eftersom det beror dels på vilka myndigheter och organisationer som presenterar statistiken och i vilket syfte, dels har det att göra med omfattningen, vilka som räknas och definieras som ungdomar, studerande, arbetslöshet och den osäkerhet som präglar dessa begrepp eftersom definitionerna ser olika ut. I den senaste statistiken om arbetslöshet, som SCB presenterade i maj 2006, var sammanlagt 191 000 vuxna och unga personer arbetslösa, varav 91 000 var studerande. 5,6 procent var således arbetslösa (av den arbetsföra befolkningen) och räknas även de studerande med, omfattar arbetslösheten 7,4 procent (SCB: s arbetskraftsundersökning 2005).

I hela landet var 2005, 14,3 procent av ungdomar mellan 16-24 år arbetslösa (a.a.). Undersökningen visade således att det rörde sig om 70 000 ungdomar som var arbetslösa. Om antalet studerande räknas in, samt personer som förtidspensionerats av arbetsmarknadsskäl (samt några andra grupper), uppgår andelen arbetslösa ungdomar, enligt tankesmedjan ”Den nya välfärden” till 28 procent. Enligt EU:s statistikbyrå Eurostat var 21,7 procent svenska ungdomar arbetslösa. Motsvarande för Danmark var 8,6 procent. Det kan konstateras att rörligheten på arbetsmarknaden är högre i Danmark än i Sverige. I genomsnitt stannar en dansk 8 år på en arbetsplats, en svensk 11,5 år.

3.2.2 Situationen i Stockholms län

Enligt uppgifter från Länsarbetsnämnden var drygt 100 000 personer inskrivna hos arbetsförmedlingen i Stockholms län 2006. 6 800 personer hade invandrarbakgrund. Sammanlagt 5 800 ungdomar i åldrarna 18-24 år var arbetslösa i länet (2006-08). Nästan 5000 av de inskrivna personerna hade varit utan arbete i två år. Det var 1 100 fler personer jämfört med samma tid förra året. Men samtidigt förmedlade arbetsförmedlingen drygt 5 400 jobb, vikariat m.fl. insatser vilket var 600 fler än samma månad förra året.

3.3 Arbetslöshetens följder

Under 1992-2002 har ungdomar (mellan 20-24 år) fått ökade svårigheter att förankra sig på arbetsmarknaden, vilket medför en risk att hamna i olika typer av utsatta positioner i samhället. ”Unga utan känd sysselsättning har en betydligt högre risk att hamna i olika marginella arbetsmarknadspositioner i jämförelse med ungdomar som varit på arbetsmarknaden eller studerat.

Dessutom finner vi att ungdomar som varken studerat, arbetat eller sökt arbete riskerar ohälsa på sikt. Såväl psykisk sjuklighet som missbruk tycks vara vanligare bland dessa ungdomar än övriga.” (Socialstyrelsen, 2006, s. 46). Särskilt svårt att etablera sig på arbetsmarknaden är det för ungdomar som saknar erfarenheter från arbetsmarknaden, samt för personer med invandrarbakgrund. Ungdomar och invandrare drabbas därför hårdare av lågkonjunkturer än övriga medborgare. Unga som uppbär studiemedel tycks däremot vara okänsliga för konjunkturväxlingar (a.a.). Utbildning och även erfarenheter är faktorer som underlättar inträde på arbetsmarknaden. Långtidsarbetslöshet i sig ökar risken för den unge att som vuxen hamna utanför arbetsmarknaden och i ekonomiska svårigheter (Ungdomsstyrelsen 2005, SOU 2001:79). 40 procent av unga arbetslösa uppbär försörjningsstöd. Både det korta och det långvariga bidragsberoendet ökar i gruppen. Att ha utländsk bakgrund ökar också risken att bli bidragsberoende. I åldersgruppen 18-19 år är det fyra gånger så vanligt att unga med utländsk bakgrund får försörjningsstöd och i åldersgruppen 20-24 tre gånger så vanligt (Ungdomsstyrelsen, 2005). En intervjuundersökning med ungdomar gjorda av ungdomsstyrelsen visar att de unga själva upplever arbetslösheten som passiverande och att den leder till minskat självförtroende och känslor av maktlöshet. Samma undersökning visar också att en tidig kontakt med arbetslivet i form av extra arbete under studietiden samt att ha tillgång till kontakter och nätverk⁵ har påverkat möjligheten att få arbete (Ungdomsstyrelsen 2005).

3.4 Kommunala ungdomsprogrammet

Kommunala ungdomsprogrammet (KUP) riktar sig till ungdomar mellan 18-20 år som inte genomgår gymnasieutbildning eller liknande. År 2004 hade 265 kommuner avtal om KUP. Syftet med programmet är, enligt AMS, att ge den unge en utbildnings- eller yrkeserfarenhet som också kan skapa motivation till studier. Innehållet ska vara både praktiskt och teoretiskt. Innehållet i programmet varierar i hög grad mellan olika kommuner. Friheten kring själva utformningen är stor. Tidigare studier har visat att innehållet främst har bestått av praktikinsatser. Ett mindre antal unga deltog i utbildning eller praktik kombinerad med utbildning. Det har också visat sig att existerande avtal i sig inte är någon garanti för att verksamhet verkligen bedrivs. Den genomsnittliga inskrivningstiden i åtgärden var 3.5 månader. 28,6 procent av deltagarna i KUP har sin försörjning via försörjningsstöd (Sibbmark, & Forslund 2005).

⁵ Beräkningar har gjorts som visar att mellan 60-85 procent av all rekrytering till tjänster sker informellt och via kontakter. Ungdomar med sämre förutsättningar när det gäller nätverk missgynnas av den orsaken (Ungdomsstyrelsen).

3.5 Ungdomsgarantin

Ungdomsgarantin (UG) kan erbjudas unga arbetslösa mellan 20-24 år. Även här krävs ett avtal mellan kommun och arbetsförmedling. Avtalet innebär en skyldighet för kommunen att erbjuda en heltidsinsats som ska vara ”aktiverande och utvecklande”⁶. Syftet är att öka ungas kompetens och därmed öka deras möjligheter till arbete eller studier. De åtgärder som bedrivs är utbildning och praktik. Praktik är liksom i de kommunala ungdomsprogrammen den vanligare och 60 procent av de ungdomar som deltagit har haft denna typ av sysselsättning. I de fall utbildning erbjuds var arbetssökarutbildning den vanligaste formen. Denna typ av utbildning har ofta erbjudits under kortare perioder och i kombination med annan typ av sysselsättning. 33,6 procent av deltagarna har sin försörjning via socialbidrag. Även när det gäller ungdomsgarantin behöver ett avtal inte innebära att en verksamhet bedrivs (Sibbmark & Forslund 2005).

3.6 Arbetsplatsintroduktion och prova på-platser

För arbetslösa invandrare bedrevs fram till sista december 2005 en försöksverksamhet med arbetsplatsintroduktion. Insatsen riktades till flyktingar och andra med utländsk bakgrund som introducerats i kommunerna samt de långtidsarbetslösa invandrare som anses kunna ta ett arbete direkt. Det finns även något som kallas för prova på-platser för arbetssökande med utländsk bakgrund med liten eller ringa erfarenhet av svenskt arbetsliv. Dessa insatser är inte enbart inriktade på unga arbetssökande (Ungdomsstyrelsen, 2005).

3.7 Kommunal aktiveringsprogram

De aktiveringsprogram som bedrivs i kommunal regi tenderar att vara otydliga i sitt innehåll och i sina mål, vilket kan göra det svårt för ungdomar att tillgodogöra sig dem (Sibbmark & Forslund, 2005). Var tionde arbetslös (alla åldrar inräknade) hänvisas i dag till socialtjänstens verksamhet (Salonen & Ulmestig, 2004). Antalet aktiveringsprogram för försörjningsstödstagare i landet uppskattades år 2004 till 800 stycken och de flesta av dessa program var riktade mot ungdomar. Kommunerna har olika strategier och åtgärder för arbetslösa ungdomar (Ungdomsstyrelsen

⁶ Lag (2000:625) om arbetsmarknadspolitiska program.

2005), men ofta är dessa program villkorade med socialbidraget och liknar innehållsmässigt KUP och UG (Sibbmark & Forslund, 2005).

3.8 Vilken effekt har åtgärderna?

Det är problematiskt att följa upp ungdomsåtgärderna eftersom de förekommer inom flera olika sektorer och är kopplade åldersmässigt till olika typer av huvudmän (Ungdomsstyrelsen, 2005). De undersökningar som gjorts visar att satsningar som görs via olika typer av program sällan leder till fast anställning för den unge. Det finns undersökningar som till och med visat att de åtgärder som erbjuds kan försvåra ungas etablering på arbetsmarknaden istället för att underlätta den. För att vara effektiva bör åtgärderna innehålla moment som höjer den unges kompetens och vara långsiktiga. Som det ser ut idag går utvecklingen mot kortare insatsperioder. Representanter för olika kommuner har utifrån den egna erfarenheten också betonat vikten av ett individuellt anpassat stöd och en personal som arbetar aktivt med de unga under längre perioder (a.a.). Enligt undersökningar gjorda av Ungdomsstyrelsen kring ungdomsgarantin har bland annat följande brister framkommit:Handledning och uppföljning, från både kommun och arbetsförmedling, har varit undermålig. Åtgärderna präglades av kort varaktighet och en kort framförhållning (Ungdomsstyrelsen, 2005).

Praktik är den billigaste formen av arbetsmarknadsinsats. Vad som kan komplicera framtagandet av individuellt anpassade åtgärder är att många unga inte själva vet vad de vill göra i framtiden (Sibbmark & Forslund 2005). De som är mest nöjda med praktiken, i ungdomsstyrelsens intervjuundersökning, är ungdomar som inte haft något arbete tidigare. De som själva haft inflytande över praktikens innehåll har också upplevt praktiken som positiv. För ungdomar med tidigare arbetslivserfarenhet kan praktiken uppfattas som mindre meningsfull, då de upplevt att den inte leder till ”något nytt” (Ungdomsstyrelsen, 2005). Praktik kan alltså ha en gynnsam effekt för den enskilde. Samtidigt kan inrättandet av praktikplatser också medföra att andra arbetssökande trängs undan från arbetsmarknaden. Det innebär att potentiella reguljära anställningar inte kommer till stånd då arbetsgivarna fyller dessa platser med praktikanter. Det har därför också diskuterats vem som gynnas av anordnandet av praktikplatser; den unge eller arbetsgivaren? De unga får utföra jämförelsevis lågkvalificerade uppgifter med låga upplärningskostnader för arbetsgivaren. Undersökningar har visat att den unges kompetenshöjning då riskerar att bli låg (a.a.).

Studier har visat att ungdomar själva däremot generellt sett är positivt inställda till arbetsmarknadsprogrammen. Sibbmark och Forslund hänvisar till en undersökning gjord av utvärderingsenheten i Uppsala kommun 2004, som visar på att 75 procent av deltagarna tror att insatsen kommer att göra nytta och att den givit bättre kunskap kring vad som krävs för att få ett arbete. Att delta i praktikåtgärd upplevdes som något mer meningsfullt än att delta i utbildning (Sibbmark & Forslund, 2005). De ungdomar som anser sig vara mest nöjda med erhållna insatser är enligt en undersökning de som haft problem med utanförskap under skoltiden och senare också fått svårt att få arbete. Denna kategori ungdomar upplever att insatsen i sig är meningsfull, eftersom de då blir sysselsatta (Ungdomsstyrelsen, 2005). Det har visat sig att ungdomar har svårt att förstå skillnaden mellan stat och kommun och vilken instans som har ansvar för vad. Det är den personliga kontakten med enskilda handläggare på arbetsförmedling och socialtjänst som i första hand påverkar ungdomars uppfattning av respektive myndighet. När det gäller bemötande är ungdomarna generellt sett mer nöjda med de kommunala verksamheterna än med arbetsförmedlingarna (Sibbmark & Forslund, 2005). Arbetsförmedlingen kritiseras för att inte vara behjälplig med att hitta ett regelrätt arbete. Däremot tycks ungdomarna nöjda med innehållet i insatserna (exempelvis kurser eller praktik) som de har fått av arbetsförmedlingen (Ungdomsstyrelsen, 2005).

Kapitel 4. Genomförande och metod

I undersökningen har vi använt oss av observationer, dokumentstudier och kvalitativa intervjuer med ungdomar och projektpersonal, där vår utgångspunkt har varit att se projektet i ett vidare perspektiv, i en kontext där det finns många olika insatser av arbetsmarknadskaraktär.

Vi har i vår granskning utgått från dels en typ av utvärderingsmodell som enligt Vedung (2003) kan betraktas som en måluppfyllelsemodell, dvs. att undersöka om målen har uppnåtts. Vi har undersökt om de uppsatta målen har infriats. Men samtidigt kan denna typ av utvärdering benämnas kvalificerad uppföljning eller effektmätning vilket också ingår i ett av målen för vår studie. Dvs. att se om projektet leder till en förändring och effekter som projektet kan påvisa. Vedung (a.a.) menar att syftet med en kvalificerad uppföljning oftare har att göra med att undersöka om ett fattat beslut genomförs på lägre nivåer. Detta för att kunna identifiera brister inför ett genomförande. I vår studie har vi inte kunnat studera om verksamheten är kostnadseffektiv. Vi har endast redovisat de resultat som man har tagit fram genom bearbetningar av ett statistiskt

material som personalen själv har sammanställt. Ingen utvärdering har gjorts utifrån ett rent effektivitetsperspektiv, dvs. där man ställer verkliga kostnader mot de förändringar i bidragsberendet som har ägt rum.

4.1 Undersökningens olika delar

Undersökningen består av flera olika delar; intervjuer, dokumentstudier och observationer.

1. Intervjuer med dels arbetssökande deltagare från de två aktuella stadsdelarna dels med projektets personal. De senare har gjorts på olika nivåer; med personal verksam i själva projektet, med handläggare på försörjningsstöd, med ansvariga chefer på respektive stadsdel samt med den person som tidigare var handläggare på arbetsförmedlingen Globen och verksam inom projektet. Intervjuerna har varit kvalitativa halvstrukturerade forskningsintervjuer, inspelade digitalt och tagit mellan en halvtimmes och en timmes tid i anspråk. Frågorna till personalen har rört arbetets organisering, de olika aktörernas roller gentemot varandra, samarbetet mellan de olika aktörerna (på olika nivåer från handläggare till ledningsgrupp), effektiviteten i projektet samt kontrollen (i förhållande till rätten till försörjningsstöd) av de arbetssökande. Frågorna till ungdomarna har fokuserat på utbudet av information och insatser inom projektet (introduktionsmöten, jobbsökarkurser, individuell planering, studie- och yrkesvägledning, praktik m.m.), arbetsförmedlingens roll, bemötande från personalen samt vilken syn de har på framtiden och projektets inverkan på framtida möjligheter att få arbete. De intervjuade ungdomarna har blivit garanterade anonymitet och fått möjlighet att ta ställning till de citat som använts. Citaten har korrigerats när det gäller talspråk, slang och svordomar. Detta dels för att förtydliga för läsaren, dels av hänsyn till de intervjuade ungdomarna.

2. Dokumentstudier. Genomgång av projektansökningar, projektplaner, styrgruppsprotokoll, beslut, riskanalyser, tidigare gjord utvärdering, projektstatistik från Utrednings- och statistikkontoret, överenskommelser med och avrapporteringar till Kompetensfonden samt av gjorda deltagarenkäter.

3. Observationer. För att få grepp om hur de delar av verksamheten som bygger på gruppinformation fungerar har vi deltagit vid ett introduktionsmöte, en jobbsökarkurs samt vid ett möte med studie- och yrkesvägledaren.

4.2 Urval av deltagande ungdomar

Sex arbetssökande ungdomar som för närvarande deltar eller tidigare har deltagit i projektet arbeta.nu har intervjuats för denna utvärdering. Två intervjuer gjordes, i ett tidigt stadium för att prova ut intervjun, med en man respektive en kvinna vilka tillhörde Skarpnäcks stadsdelsförvaltning. De övriga fyra har valts ut utifrån kriterierna: Två ungdomar från varje stadsdel, två män och två kvinnor, två avslutade ärenden respektive två pågående samt två ungdomar i åldrarna 21-25 respektive 18-20. Urvalet har gjorts via den databas som finns över deltagarna på Utrednings- och statistik kontoret, Stockholms stad (USK). När det vid slutet av processen kvarstod att hitta en kvinnlig deltagare med pågående ärende mellan 18-20 år, fick vi problem med urvalet i USK:s databas. Det visade sig att de som vi valt ut inte längre var aktuella även om de stod registrerade som aktuella. På grund av tidsbrist bad vi istället personalen att tillfråga den yngsta aktuella kvinnliga deltagaren de hade. På så sätt ordnades den sjätte och sista intervjun.

4.3 Intervjuade ungdomars bakgrund

Vi har intervjuat sammanlagt sex ungdomar jämnt fördelade mellan könen (se även tabell 1). Två är födda 1986, övriga 1982, 1984, 1985 samt 1987. Den genomsnittliga åldern är 20,7 år. Två är födda i annat land än Sverige. Två bor hemma hos förälder/föräldrar, en bor tillsammans med vänner, en är inneboende, en ensamstående och ytterligare en är sambo. Inskrivningstiden i projektet var, enligt deltagarnas egen utsago, för två av de intervjuade cirka 3 månader. För ytterligare av ungdomarna två 4 månader, för en av ungdomarna 2 ½ månader samt cirka 7 månader för en sista intervjuad. Den aktuella försörjningen vid intervjutillfället var för fyra av de sex intervjuade försörjningsstöd från den egna stadsdelen. Därutöver hade en av ungdomarna lön från anställning och en ersättning från A-kassan.⁷

⁷ Förkortning för arbetslöshetskassan som utreder och beslutar om arbetslöshetsersättning. För att ha rätt till ersättning måste vissa villkor uppfyllas. Ersättningen betalas antingen ut som ett fast grundbelopp (för den som inte är medlem i arbetslöshetskassa och har fyllt 20 år) eller som inkomstrelaterad ersättning för den som varit med i arbetslöshetskassan under minst 12 månader. Mer information kring ersättningens villkor finns på arbetsförmedlingens hemsida samt i *lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring*.

Tabell. 1 Bakgrundsdata om ungdomarna.

	Födelseår	Kön	Födelseland	Aktuell mån.	Tid av arbetslöshet ⁸
IP⁹ 1.	1985	Man	Utomlands	4	4 år
IP 2	1986	Kvinna	Sverige	7	10 mån.
IP 3	1987	Man	Utomlands	2,5	10 mån.
IP 4	1982	Man	Sverige	3	1 år.
IP 5	1984	Kvinna	Sverige	3	1 år.
IP 6	1986	kvinn	Sverige	4	7 mån.

De intervjuade ungdomarnas erfarenhet i form av utbildning, arbetslivserfarenhet praktik och period av arbetslöshet skiftar (se tabell 2). Kvinnorna har avslutat sin gymnasieutbildning med fullständiga betyg. Av männen har två avbrutit sin utbildning innan gymnasieexamen. Den tredje har slutfört sin utbildning med godkänt i alla ämnen utom ett. Hälften av de intervjuade saknar alltså komplett gymnasiebetyg. Anledningarna till detta har inte berörts vid intervjuerna. Forskning har dock visat att andelen studenter generellt som lyckas få ett slutbetyg inom tre år har minskat efter gymnasiereformens införande¹⁰ (Salonen, 2003). När det gäller arbetslivserfarenhet bland männen har en man flera olika anställningar bakom sig och innehar vid intervjutillfället en tillsvidareanställning. Resterande två män, båda födda utomlands, har erfarenhet från praktik men aldrig haft någon anställning. Samtliga kvinnor har arbetslivserfarenhet från arbete av mer tillfällig art (såsom sommarjobb, att jobba på timmar och kortare anställningar), vilket är vanligare i dag. Genomsnittlig veckoarbetstid för ungdomar, särskilt i 19-20 års ålder, har sjunkit under de senaste två decennierna. Andelen deltidsarbetande ungdomar har ökat (Salonen, 2003). En deltagare har varit arbetslös i fyra år, två i närmare ett år, två i kortare perioder under sammanlagt ett år vardera och för en ungdom saknar vi uppgifter kring arbetslöshetens längd. Fem av sex intervjuade ungdomar har blivit anvisade en praktik via arbete.nu. Två står vid intervjutillfället i beredskap att påbörja sin praktik.

⁸ Ungefärlig tid enligt den intervjuade. Kan vara både sammanhängande eller sammanlagd tid (där flera kortare perioder lagts ihop) av total arbetslöshet efter avslutad eller avbruten skolgång.

⁹ IP står för intervjuperson.

Tabell 2. Ungdomarnas erfarenheter.

	Fullständigt gymnasiebetyg ¹¹	Arbetslivserfarenhet ¹²	Praktik ¹³
IP 1	Nej	Nej	Ja
IP 2	Ja	Ja	Ja
IP 3	Nej	Nej	Ja
IP 4	Nej	Ja	Nej
IP 5	Ja	Ja	Ja
IP 6	Ja	Ja	Ja

4.4 Urval av personalintervjuer

Tabell 3. Fördelning av tjänster¹⁴

	Arbetskonsulent	Praktikanordnare	Projektledare	Studie- och yrkesvägledare	Summa
Tjänst 1.	0,5	0,5			1
Tjänst 2.		0,5		0,5	1
Tjänst 3.	0,5		0,25		0,75
Tjänst 4. ¹⁵	0,5				0,5
Tjänst 5.	0,5				0,5
Summa	2	1	0,25	0,5	3,75

¹⁰ Reformen innebar en skyldighet att erbjuda ungdomar treårig gymnasieutbildning.

¹¹ Avslutade studier samt examen där inte alla betyg är godkända.

¹² Inklusive kortare anställningar och feriearbete.

¹³ Erfarenhet av och/eller väntar på att påbörja anvisad praktik.

¹⁴ Maj 2006. Grått fält markerar anställda från Årsta-Enskede stadsdel och vitt fält Skarpnäck.

¹⁵ De två anställda av Enskede-Årsta arbetar halvtid på den egna stadsdelen.

Av tabellen framgår hur tjänsterna i projektet är fördelade. Tjänsterna finansieras av projektmedel (D.v.s. 3,5 tjänster). En utbildad studie- och yrkesvägledare arbetar halvtid som praktikanordnare och halvtid med studie- och yrkesvägledning. En socionom arbetar som arbetskonsulent (50 procent) respektive praktikanordnare (50 procent). Två arbetskonsulenter med socionomutbildning arbetar dels halvtid inom projektet och halvtid som handläggare på Enskede-Årstas stadsdelsförvaltning (SDF). Projektledaren, som är beteendevetare och anställd av Skarpnäcks SDF, är också arbetskonsulent (50 procent) och har därutöver 25 procent avsatt för projektledning och denna del av projektledartjänsten finansieras av Skarpnäcks Stadsdel¹⁶. De flesta av de anställda har funnits med i verksamheten från dess start, med undantag för praktikanordnaren/arbetskonsulenten som började två månader efter projektets start, samt praktikanordnaren/studievägledaren som började i augusti 2005.

Kapitel 5. Beskrivning av verksamheten

Projektet arbete.nu vänder sig idag till arbetssökande ungdomar mellan 18-24 år. Vid projektstart (maj 2004) var målgruppen ungdomar mellan 20-24 år som var aktuella för försörjningsstöd. Under hösten kom målgruppen även att omfatta arbetssökande som hade alfakassa¹⁷. I juli 2005 utökades målgruppen ytterligare med ungdomar i åldrarna 18 och 19 år. Verksamheten har sina lokaler centralt i Björkhagens centrum, som ligger i stadsdelen Skarpnäck, och har öppet måndag till torsdag. I lokalen finns ett antal arbetsplatser med datorer. Till de arbetssökandes förfogande finns ett par telefoner, en fax samt möjlighet att posta brev. Lokalen rymmer även ett konferensrum och ett pentry. Informationsmöten och kurser hålls i grupp i konferensutrymmet och det individuella arbetssökandet sker vid arbetsplatserna. För individuella samtal eller uppföljningar finns också tillgång till två mindre rum. Minst två av projektets anställda ska alltid finnas på plats i lokalerna.

I följande avsnitt beskrivs vilka krav som ställs på ungdomarna, vilken information och vilka typer av insatser som finns tillgängliga. Då projektet till en början även innefattade arbetsförmedlingen, beskrivs inledningsvis kort hur arbetsförmedlingens deltagande sett ut över tid. Därefter

¹⁶ Tjänsterna har varit olika fördelade över tid. Redovisad tabell gäller våren 2006 (maj).

¹⁷ Alfa-kassan betalar ut en så kallad grundersättning till dem som inte tillhör någon a-kassa. (Källa: www.alfakassan.se).

beskrivs också de insatser riktade mot ungdomar kring vilka arbetsförmedlingen har tecknat avtal med stadsdelarna Enskede-Årsta respektive Skarpnäck. Dessa insatser är inte direkt kopplade till verksamheten. Vi har ändå valt att beskriva dem, då det visat sig att tecknande av avtal, och hur dessa sedan efterlevs, påverkar dels projektet i sig dels arbetet i stadsdelarna.

5.1 Arbetsförmedlingens deltagande i projektet.

Vid projektstart fanns avsatta medel från länsarbetsnämnden som möjliggjorde för arbetsförmedlingen att ha personal på plats i verksamhetens lokaler. Arbetsförmedlaren arbetade till en början heltid och från november 2004, deltid i projektet. Under de första två månaderna 2005 tjänstgjorde arbetsförmedlaren på Arbetsförmedlingen eftersom arbetsbelastningen var hög i organisationen. Från mars till augusti samma år, tjänstgjorde hon åter i projektet. Projektmedlen från länsarbetsnämnden var sedan slut men arbetsförmedlaren valde att ändå att förlägga två dagar i veckan i projektet. I november 2005, slutade hon sin tjänst och någon ersättare blev inte aktuell.¹⁸ Därefter har kontakten med arbetsförmedlingen skett via möten en gång i månaden samt genom telefon eller e-post.

5.2 Stadsdelarnas avtal med arbetsförmedlingen

Avtal mellan kommuner/stadsdelar och arbetsförmedlingen kan slutas kring Kommunala Ungdomsprogrammet samt Utvecklingsgarantin (se kapitel 4). För år 2006 finns avtal för Kommunala Ungdomsprogram (*KUP*) mellan arbetsförmedlingen och Årsta-Enskede respektive Skarpnäck. Antalet avtalade platser har ökat jämfört med tidigare år och gäller nu 15 ungdomar¹⁹ från varje stadsdel. Det vill säga; att 15 ungdomar ständigt ska vara aktuella för programmet. Arbetsförmedlingen svarar enligt avtalet bland annat för att insatsen inleds, att en individuell handlingsplan upprättas, för kontinuerlig uppföljning av den unges arbetssökande samt för att vid behov handleda handläggare på stadsdelsförvaltningen. Stadsdelarna å sin sida ska enligt samarbetsavtalet ansvara för att ”anordna praktik, utbildningsmoment eller annan liknade verksamhet inriktad mot arbetslivet”. Vidare ligger det på stadsdelarna att samråda med facklig personal på den eventuella praktikplats som anordnas och informera om arbetsplatsens arbetsmiljöansvar, teckna och vid-

¹⁸ Samtal med arbetsgruppen 060920.

¹⁹ Det vill säga; att 15 ungdomar ständigt ska vara aktuella för programmet.

makthålla försäkringar för de aktuella ungdomarna, utförda praktikintyg till den unge samt besluta om och utbetala ersättning.

Avtalet kring Ungdomsgarantin (UG) omfattar även de 15 ungdomar från vardera stadsdelen²⁰ och gäller år 2006²¹. Arbetsförmedlingens ansvar för ungdomar i UG är i princip utformat på samma sätt som vid KUP. Kommunens åtagande är även de desamma som vid KUP, men med tilläggen att åtagandet är specificerat till att anordna insatser på heltid, vilket måste göras inom 90 dagar efter att den unge skrivits in på arbetsförmedlingen. Kommunen ska prioritera kompetenshöjande och kompletterande insatser ”såsom utbildning som förbereder för reguljär utbildning samt praktik som underlättar yrkesvalet och ger erfarenhet och rutiner från arbetslivet” (enligt upptecknat avtal mellan stadsdelarna och arbetsförmedlingen för 2006) när de konstruerar insatsen. Kommunen ansvarar här också för att meddela arbetsförmedlingen i de fall den unge avbryter insatsen i förtid och varför i sådant fall. Avtalet för Ungdomsgarantin kan alltså sägas vara något mer specifikt formulerat, eftersom det, till skillnad mot avtalet kring KUP, finns angivelser kring hur lång tid kommunen har på sig att anordna praktik samt en rapporteringsskyldighet till arbetsförmedlingen vid förtida avbrott. Aktualisering för UG eller KUP för just de ungdomar som redan finns inskrivna i projektet, kan enligt projektledare Maria Westlander²² ske på två sätt. Antingen anvisar arbetsförmedlingen de aktuella ungdomarna till programmen eller så påtalar man från projektets sida att man har ungdomar som kan vara aktuella för KUP eller UG. Detta samarbete har fungerat bra enligt projektledaren. Arbetsförmedlingen har kunnat vara flexibel och på rekommendation från projektpersonalen, kunnat anvisa ungdomar som varit registrerade som arbetslösa under en kortare tid än vad som egentligen krävs (Normalt ska en ungdom ha varit aktuell som arbetssökande på arbetsförmedlingen under tre månader innan något utav dessa program kan komma ifråga).

5.3 Hur följs avtalen?

Figur 1. Antal platser i KUP och UG.

	Enskede-Årsta	Skarpnäck	Summa
KUP enligt avtal	15 (2)	15 (1)	30 (3)

²⁰ Samtal med projektledare Maria Westlander 2006-09-01.

²¹ Avtal tecknades för perioden 2006-01-01--061231.

²² Telefonsamtal med Maria Westlander 060914.

2006 (faktiskt antal pågående)			
UG enligt avtal 2006 (faktiskt antal pågående)	15 (2)	15 (5)	30 (7)
Summa	30 (4)	30 (6)	60 ²³ (10 ²⁴)

Som vi ser i figuren ovan finns i september 2006 dock endast en person från Skarpnäck inom åtgärden KUP och två från Enskede-Årsta. Motsvarande siffror för UG är fem respektive två. Arbetsförmedlingen har alltså hänvisat färre än vad som avtalats²⁵. Det är som tidigare sagts endast ungdomar inom KUP och UG som också uppbär försörjningsstöd som är menade att tillhöra arbete.nu. För Skarpnäcks del har det under flera månader varit så att den handläggare på stadsdelen som ansvarar för UG och KUP inte har funnits på plats. I praktiken har det blivit så att även de ungdomar (från Skarpnäck) som varit aktuella för programmen, men inte haft försörjningsstöd, ändå fått stöd och insatser från arbete.nu. Då man på stadsdelen inte haft resurser att ta emot överenskommet antal ungdomar har man inte heller haft anledning att ifrågasätta det låga antalet som de facto anvisats. Fr.o.m. juni 2006 finns dock en handläggare i tjänst som fortsatt ska ansvara för de ungdomar som ej är berättigade till försörjningsstöd.

I Enskede/Årsta har man istället frigjort arbetstid för att kunna arbeta med det ökade antalet ungdomar i KUP och UG. Ansvaret för mer socialt belastade ungdomar lyftes bort från ordinarie arbeidskonsulenter så att de skulle kunna jobba med KUP och UG. En ytterligare handläggare/arbetskonsulent anställdes för att arbeta med ungdomarna med extra stor social belastning. I praktiken har det som vi sett blivit så att arbetsförmedlingen har hänvisat färre ungdomar än vad avtalen anger. Enskede-Årsta har alltså planerat sin organisering av arbetet utifrån ett avtal som arbetsförmedlingen inte håller sig till²⁶.

Förhållningssättet gentemot ungdomar placerade i de nämnda programmen skiljer sig också åt mellan stadsdelarna. Arbetskonsulenter från Enskede-Årsta avaktualiserar ungdomar från arbete.nu om de blir aktuella för KUP eller UG. Skarpnäck låter dessa ungdomar vara fortsatt inskrivna då man anser att arbetsförmedlingen inte tar ansvar för uppföljningen, vilket innebär att ungdomarna står utan stöd i sitt arbetssökande.

²³ Totalt antal avtalade.

²⁴ Antal som är pågående.

²⁵ Information från Maria Westlander 060904.

²⁶ Stadsdelen har nu initierat ett möte med Arbetsförmedlingen för att få klarhet i varför avtalet inte följs (Telefonsamtal med enhetschef Margareta Sabuk, Enskede-Årsta Stadsdelsförvaltning 2006-09-14).

5.4 Försörjningsstöd kopplat till deltagande

Den första kontakten med socialtjänsten sker normalt via den så kallade mottagning som finns i respektive stadsdel. Därifrån hänvisas, efter en utredning gjord på telefon, till arbete.nu av ansvarig handläggare på försörjningsstöd. En kallelse skickas till den unge och det kan ta mellan 1-2 veckor innan plats finns för introduktion. Ungdomar som redan är ”pågående ärenden” inom socialtjänsten kan också av sin socialsekreterare hänvisas till projektet. För att vara berättigad till försörjningsstöd måste den aktuella ungdomen delta i verksamhetens olika obligatoriska moment, vilket innebär att dels delta vid ett första informationsmöte, meritkurs, studie- och yrkesvägledarinformation, dels att befinna sig i lokalen tre dagar i veckan för att söka arbete på i förhand bestämda tider. Deltagaren ska närvara en och en halv timme tre dagar i veckan. Vilka dagar och tider som ska gälla för den enskilde bestäms vid en individuell planering. Deltagarna sänder in sina närvarokort till aktuell handläggare på stadsdelarna. Frånvaro ska alltid anmälas. Som giltig frånvaro räknas sjukdom, läkarbesök eller möten med andra myndigheter. Vid mer än fem dagars sjukfrånvaro ska läkarintyg uppvisas. Andra skäl till frånvaro ska först diskuteras med personalen. Varje deltagare ska dessutom vara anmäld som arbetssökande hos arbetsförmedlingen.

5.5 Introduktion

De första två veckorna är introduktionsveckor som omfattar gruppinformation om verksamheten och hur man söker arbete samt studie- och yrkesvägledning. Dessa möten är obligatoriska. Följande beskrivning av de olika sammankomsterna utgår från de observationer som gjorts av projektets verksamhet. Den första introduktionen till verksamheten sker via ett informationsmöte för att introducera och skriva in nya deltagare. Mötet är obligatoriskt. Det genomsnittliga antalet deltagare vid dessa tillfällen har varit åtta deltagare (uppgift från personalen, april 2006). Antal tillgängliga platser är 16. Vid dessa möten informerar arbeidskonsulenter om villkoren för försörjningsstöd. Vikten av att vara inskriven på arbetsförmedlingen understryks med motiveringen att deltagarna annars kan gå miste om insatserna samt att en anmälan är ett krav för att få försörjningsstöd. Deltagarna uppmanas skriva in sig på arbetsförmedlingen i Globen, utom i de fall någon tillhör en så kallad specialförmedling²⁷. De övriga aktiviteterna och insatserna som finns inom ramen för projektet presenteras dvs. meritkursen, studie- och yrkesvägledning, studiebesök,

föreläsningar samt möjligheten till praktik. Efter informationsmötet tilldelas varje deltagare en kontaktperson vars uppgift är att tillsammans med aktuell deltagare göra en planering och svara för eventuella uppföljningar.

5.6 Kurs i att söka arbete

Meritkursen eller ”jobbsökarkursen” är en obligatorisk information som ges vid ett tillfälle. Vid detta möte förmedlas kunskap kring hur man söker arbete med hjälp av CV, meritförteckning, brev och referenser. Formalia kring de olika typerna av ansökningsdokument går igenom och varvas med vägledning kring vad deltagarna bör tänka på när man söker arbete. Vid meritkursen uppmanas deltagarna också att lämna in ett egenhändigt formulerat CV för att få feedback på detta. I perioder har ungdomarna haft möjlighet att anmäla sig till skrivarkurser för att få ytterligare stöd i att formulera sina ansökningshandlingar. Detta stöd har successivt bytts ut mot ett individuellt stöd, som enligt personalen hjälper ungdomarna på ett bättre sätt att färdigställa ansökningshandlingar.

5.7 Möte med studie – och yrkesvägledaren

Studievägledaren ansvarar för ett sista obligatoriskt gruppmöte under introduktionsfasen. Hon beskriver här sin roll i verksamheten och vad hon kan hjälpa till med. Yrkes- och studievägledarens kompetens anges innehålla specifik kunskap om olika typer av studier och yrken, frågor kring vad som ingår i grundläggande behörighet till högskola eller hur och var man kan komplettera sitt betyg genom studier på Komvux. En relativt utförlig information ges kring praktiken och enskilda samtal kan bokas med studievägledaren vid behov. Dessa är inte obligatoriska utan man uppmanar ungdomarna att se dem som en möjlighet.

5.8 Det schemalagda arbetssökandet

Efter avslutad introduktion skall deltagaren närvara vid det schemalagda arbetssökandet en och en halv timme tre gånger i veckan. Vilka dagar och tider som den enskilde ska närvara bestäms vid den individuella planeringen. Under de tider som det schemalagda arbetssökandet pågår ska någon av de anställda i projektet alltid finnas tillhands för att svara på frågor och tjäna som stöd i

²⁷ Finns för exempelvis byggnadsarbetare och kulturarbetare.

arbetssökandet. Arbetssökandet har av de intervjuade ungdomarna själva beskrivits som att främst sitta vid datorn och söka arbeten via Internet, skriva ansökningsbrev samt ringa till arbetsgivare. Arbetet tycks främst ske individuellt men deltagarna har också kontakter med varandra under den tid de är aktuella i projektet.

5.8.1 Föreläsningar

Ibland ordnas föreläsningar för projektets deltagare. De föreläsare som bjudits in har varit olika arbetsgivare som informerat och gett råd och tips kring innehåll i ansökningar eller vad de bör tänka på vid anställningsintervjuer. Representanter för olika utbildningssäten såsom Komvux och folkhögskolor samt från bostadsförmedlingen är ytterligare exempel på föreläsare som anlitas.

5.8.2 Praktik

Förmedlande av praktikplats ska enligt personalen i projektet bli aktuellt främst i de fall ungdomen har liten eller ingen erfarenhet av arbetsmarknaden. Det uttalade syftet med praktiken är att ungdomarna kan skaffa sig arbetslivserfarenhet, kunna ge referenser, få möjlighet att prova ett yrke som väckt nyfikenhet samt att kanske ”få in en fot” på arbetsmarknaden. Några ”färdiga” praktikplatser finns inte. Utgångspunkten för insatsens utformning, är enligt projektpersonalen, individens egna intressen och önsknings. I de fall praktik beviljas kan längden variera mellan 1-3 månader. Fyra dagar i veckan är deltagaren på sin praktikplats. En dag är avsatt för att söka arbete. Praktik ska även syfta till social anpassning eller ”fostran”. En deltagare kan av personalen bedömas ha behov av att passa tider eller få en bättre dygnsrytm och därför anvisas praktik. Praktiken kan i vissa fall också ses som en form av arbetsträning. En praktikplats kan också anordnas för att en deltagare ska få möjlighet att öva sig i det svenska språket. Praktikplaceringar med dessa syften hör dock inte till den vanligast förekommande typen av praktikinsatser.

5.9 Sammanfattning

Sammanfattningsvis har samarbetet med arbetsförmedlingen förändrats över tid, eftersom arbetsförmedlaren inte längre finns tillgänglig i lokalerna. Idag består samarbetet av månatliga möten och kontakt via telefon eller e-post. Det finns vissa avtal med arbetsförmedlingen kring ungdomsinsatser. Avtalen har inte efterföljts vilket medfört konsekvenser för tjänsteställningen i en

stadsdel. Projektet har också tagit ansvar för uppföljningen som egentligen hör till arbetsförmedlingens ansvar. Verksamheten håller under introduktionen ett informationsmöte. Personalen informerar om vad verksamheten kan erbjuda samt vilka krav som ställs på ungdomarna för att de ska vara berättigade till försörjningsstöd. Det stöd som erbjuds är yrkes- o studievägledning, praktik och schemalagt arbetssökande (som är obligatoriskt). Vidare får ungdomarna hjälp med att formulera ansökningar och CV.

Kapitel 6. Ungdomarna i arbetslöshetsprojektet

Avsnittet om ungdomarna består av två delar och baseras på material från USK (Utrednings- och statistikkontoret Stockholms stad). Det första avsnittet beskriver ungdomarna i projektet, deras bakgrund, kön, födelseland och utbildningsbakgrund. Den andra delen, som gäller försörjningsstöd, har bearbetats av USK och avser ungdomarnas aktuella försörjningssituation efter att de har avslutat projektet. Det är ett sätt att mäta situationen för ungdomarna efter avslutad kontakt. Ett annat sätt är att se vilken sysselsättning som ungdomarna har efter avslutad kontakt och som i det andra avsnittet redovisas i tabeller. Dels är det ungdomarnas sysselsättning dels är det inom de olika yrkesområden som de har fått arbete.

Vi har utgått från två olika material och beräkningsgrunder när vi har sammanställt uppgifterna för målgruppen och i resultatredovisningen. I redovisningen av målgruppen, ungdomarna i projektet uppgår antalet ungdomar till 474, vilket innebär att man utgår från alla aktualiseringstillfällen, (dvs. att samma ungdom kan ha ”räknats” flera gånger). Resultatredovisning utgår däremot från ett underlag där ungdomarna redovisats endast en gång, även om de haft flera kontakter med projektet. Antal ungdomar uppgår i detta material till 251. Det innebär att de inte har dubbelräknats. Det finns nackdelar och fördelar med hur beräkningarna har gjorts, framförallt innebär det att vissa bakgrundsvariabler kan framstå som större än det i verkligheten är. Exempelvis om det är ett stort antal ungdomar med utländsk bakgrund som avslutas och sedan återkommer till projektet. Materialet ”snedvrids” på detta sätt.

6.1 Stadsdelarna och rekryteringen

Som framgår av den första tabellen har något fler ungdomar rekryterats från en av de två stadsdelarna, Skarpnäck. Det är 12 procent fler ungdomar som har rekryterats från Skarpnäcks stadsdel jämfört med Enskede-Årsta stadsdel.

Tabell 4. Antal ungdomar i projektet någon gång efter stadsdelstillhörighet. (n=474)

	Antal	Andel
Enskede-Årsta	207	44
Skarpnäck	267	56
Totalt	474	100

Eftersom Skarpnäcks stadsdel har fler ungdomar i åldersgruppen 18-24 år kan det vara en förklaring till att det också har rekryterats fler ungdomar till projektet. När det gäller Skarpnäck har stadsdelen fler hushåll med försörjningsstöd, 900 hushåll, jämfört med 600 hushåll i Enskede-Årsta. Däremot finns det inte underlag för att kunna säga om det finns tyngre problematik i åldersgruppen 18-24 år. Det vill säga om det finns fler registrerade ärenden, med avseende på barn som far illa eller unga med missbruksproblematik.

6.2 Pågående ärenden

Under de två år som projektet har pågått har antalet inskrivna ökat. Följande tabell visar hur många ungdomar som var inskrivna i projektet vid tre tillfällen dels vid starten av projektet, 2004, efter ett år samt efter två år. Samtliga mättillfällen gäller i maj månad.

Tabell 5. Antal ungdomar vid viss tidpunkt, ”pågående” ärenden i projektet

År 2004 (0507)	År 2005 (0505)	År 2006 (0605)
50 ²⁸	57	93

Mellan 2005 och fram till i maj 2006 ökade antalet ungdomar i projektet. Främst handlar det om att en ny målgrupp, ungdomar i åldrarna 18-19 år omfattades av projektet, dels sker en ökning av arbetslösheten i åldrarna 18-24 år under hösten 2005. Åldersgrupperna var också något större.

6.3 Ungdomarnas bakgrund

Tabell 6. Ungdomar och födelse land (n=474)

Födelse land	Totalt	
	Antal	Andel
Sverige	339	72
Övriga Norden	7	1
Övriga Europa	13	3
Utanför Europa	113	24
Okänt	2	0
Totalt	474	100

Källa: Material från USK

Det är övervägande svenska ungdomar i projektet, drygt två tredjedelar av ungdomarna har Sverige som födelse land. En fjärdedel av ungdomarna kommer från länder utanför Europa. Endast fyra procent av ungdomarna kommer från Norden och övriga länder i Europa.

Tabell 7. Ungdomarna stadsdelstillhörighet och födelse land (n=474)

Födelse land	Enskede Årsta n=207	Skarpnäck n=267	Totalt n=474
	Andel	Andel	Andel
Sverige	69	74	72
Övriga Norden	1	1	1
Övriga Europa	2	3	3
Utanför Europa	28	21	24
Okänt	0	1	0
Totalt	100	100	100

Källa: Material från USK

Inga större skillnader, endast fem procents skillnad mellan stadsdelarna kan urskiljas när det gäller ungdomar med svensk bakgrund. Det är något fler ungdomar som kommer från länder utanför Europa bland ungdomarna från Enskede-Årsta (7 procent) jämfört med Skarpnäck.

6.4 Ungdomarnas bakgrund efter födelse land och kön.

Tabell 8 Antal ungdomar i projektet någon gång efter födelse land och kön, i procent (n=474)

Födelse land	Män n=247	Kvinnor n=227	Totalt n= 474
	Andel	Andel	Andel
Sverige	68	76	72
Övriga Norden	2	1	1
Övriga Europa	2	3	3

Utanför Europa	28	19	24
Okänt	0	1	2
Totalt	100	100	100

Källa: Material från USK

Fördelningen mellan könen i projektet är ganska jämn medan det är åtta procent fler kvinnor bland de svenska ungdomarna. När det gäller ungdomar med utomeuropeiskt ursprung finns det nio procent fler män än kvinnor, bland de ungdomar som har deltagit i projektet. En orsak till detta kan helt enkelt vara att det finns fler män i den åldersgrupp som har utomeuropeiskt ursprung i stadsdelarna.

6.5 Ungdomarnas utbildningsbakgrund

Tabell 9. Antal ungdomar i projektet någon gång efter utbildningsnivå och stadsdel. (n=474)

Utbildningsnivå	Enskede Årsta n=207		Skarpnäck nN=267		Totalt n=474	
	Andel		Andel		Andel	
Ingen genomförd utbildning	0		4		3	
Högst grundskola	49		35		41	
Högst gymn.skola	47		54		51	
Högst högstsk/univ.	3		5		4	
Annan yrkesutb.	0		0		0	
Okänt	0		0		0	
Totalt	100		100		100	

Källa: Material från USK

Ungefär hälften av ungdomarna i båda stadsdelarna har gymnasieutbildning. Det skiljer några procent mellan Skarpnäck som har åtta procent fler ungdomar med gymnasieutbildning än Enskede-Årsta har. Däremot skiljer det mer mellan stadsdelarna när det gäller ungdomar med högst grundskoleexamen. 49 procent av ungdomarna i Enskede-Årsta stadsdel, jämfört med 35 procent i Skarpnäcks stadsdel hade högst grundskoleutbildning. I Skarpnäck har 12 ungdomar eller fyra procent ingen genomförd utbildning, dvs. de saknar betyg från grundskolan. Ingen av ungdomarna i Enskede-Årsta saknade helt utbildning.

6.6 Resultat

I resultatdelen uppgår, som tidigare angetts, antalet ungdomar till 251 beroende på att ungdomarna endast har tagit med en gång även om de kommit tillbaka till projektet och skrivits in igen.

Tabell 10. Antal ungdomar i projektet och försörjningsstöd (n=162)

	Bidrag före/ej efter		Bidrag före/efter		Bidrag efter		Totalt	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Totalt	162	65	83	33	6	2	251	100

Källa: Material från USK

65 procent av ungdomarna hade inte längre försörjningsstöd efter de hade lämnat projektet. (Måttillfället = två månader efter ungdomarna har lämnat projektet) En tredjedel av ungdomarna hade försörjningsstöd när de började i projektet och även när de hade avslutat kontakten med projektet. Några procent av ungdomarna som inte hade försörjningsstöd tidigare fick bidrag efter de hade avslutat kontakten med projektet.

Tabell 11. Ungdomar, försörjningsstöd och kön (n=251).

	Bidrag före/ej efter n=162		Bidrag före/efter n=83		Totalt n=251	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Man	49		53		49	
Kvinna	51		47		51	
Totalt	100		100		100	

Källa: Material från USK

Det går inte att urskilja några större skillnader mellan könen när det gäller förändring av ungdomarnas försörjningsstöd. Cirka hälften av både männen och kvinnorna har inte bidrag efter att de har avslutat kontakten med projektet. Det skiljer lite mer mellan dem som fortfarande har stöd efter avslutad kontakt. Det är sex procent fler män som har fortsatt försörjningsstöd jämfört med kvinnorna. Däremot är det fler kvinnor som inte hade försörjningsstöd när de startade i projektet som hade fått bidrag efter avslutad kontakt. Av de ungdomar som har fått bidrag efter avslutad kontakt med projektet och som inte hade det tidigare, var det flera kvinnor jämfört med män som fick försörjningsstöd.

6.6.1 Ungdomarna, försörjningsstöd och födelseland

Tabell 12. Ungdomar och försörjningsstöd efter födelseland (n=162).

	Bidrag före/ej efter	
	Antal	Andel

Sverige	114	71
Utanför Europa	39	24
Övr Europa	5	3
Övr Norden	4	2
Totalt	162	100

Källa: Material från USK

De ungdomar som inte hade invandrat hade i större utsträckning annan försörjning än socialbidrag när de slutade i projektet. 71 procent av ungdomarna med svenskt ursprung hade inte längre försörjningsstöd efter avslutad kontakt med projektet medan det var endast en fjärdedel av ungdomar med utomeuropeiskt ursprung, som inte längre hade försörjningsstöd.

6.6.2 Ungdomarna och utbildningsnivå

Tabell 13. Ungdomar och försörjningsstöd efter utbildningsnivå (n=251)

	Bidrag före/ej efter n=162	Bidrag före/efter n=83
	Andel	Andel
Ingen utbildn.	2	5
Högst grundskola	30	54
Högst gymn.skola	62	39
Högst högsk/univ.	5	2
Annan yrkesutb.	1	0
Okänt	1	0
Totalt	100	100

Källa: Material från USK

Det är betydligt fler ungdomar med högre utbildning som inte längre är bidragsberoende efter avslutad kontakt med projektet och det skiljer sig markant åt när det gäller ungdomar som har gymnasieutbildning. 62 procent av ungdomarna med gymnasieutbildning hade inte längre försörjningsstöd efter avslutad kontakt med projektet. En tredjedel av ungdomarna med högst grundskoleutbildning hade inte längre försörjningsstöd. Det var således ungdomar med gymnasieutbildning som i nästan dubbel bemärkelse minskade beroendet av försörjningsstödet. Nästan hälften av ungdomarna med grundskoleutbildning hade en ekonomiskt oförändrad situation efter avslutad kontakt med projektet, dvs. de hade fortfarande försörjningsstöd.

6.6.3 Ungdomarna och vistelsetid i landet

Tabell 14. Ungdomar och försörjningsstöd efter vistelsetid i landet (n=251).

	Bidrag före/ej efter n=162	Bidrag före/efter n=83
--	-------------------------------	---------------------------

	Andel	Andel
Ej invandrat.	69	67
10 år eller mer	20	19
7-9 år	4	7
5-6 år.	1	5
2-4 år.	2	0
Mindre än 2 år	1	0
Okänt	2	1
Totalt	100	100

Källa: Material från USK

Av tabellen framgår att det finns stora skillnader mellan ungdomar som har invandrat och de som är födda i Sverige när det gäller försörjningsstöd efter avslutad kontakt med projektet. I den grupp av ungdomar som inte har invandrat, har mer än två tredjedelar av ungdomarna efter avslutad kontakt med projektet, inte längre försörjningsstöd. Det var också skillnad på vistelsetid i landet där 20 procent av dem som varit i landet 10 år eller mer inte längre har försörjningsstöd jämfört med dem som hade kortare tid i landet.

6.6.4 Ungdomarnas yrkeserfarenhet

Tabell 15. Ungdomar och försörjningsstöd efter yrkeserfarenhet (n=251).

	Bidrag före/ej efter n=162	Bidrag före/efter n=83
	Andel	Andel
Ingen yrkeserf.	10	8
Utan yrkesutbild.	48	41
Jordbr./hantv.,mask./transp.	10	11
Service/omsorg,försäljn.	26	34
Kontor/kundservice.	6	5
Teoretisk kompetens	1	0
Okänt	0	0
Totalt	100	100

Källa: Material från USK

Det är fler ungdomar utan yrkesutbildning som inte längre är beroende av försörjningsstöd jämfört med de ungdomar som saknade yrkeserfarenhet. Det visar att det är lättare för ungdomar som saknade yrkesutbildning att finna sysselsättning jämfört med de ungdomar som helt saknade erfarenhet från ett arbetsområde. Av tabellen framgår också att erfarenhet från service, omsorg och försäljning var betydelsefullt för att få sysselsättning och minska beroendet av försörjningsstöd. En fjärdedel av ungdomarna med erfarenhet från yrkesområdena service, omsorg och försäljning hade minskat sitt beroende av försörjningsstöd.

6.6.5 Ungdomarnas situation efter praktiken

I följande tabell redovisas hur ungdomarnas situation efter avslutad praktik har sett ut.

Tabell 16. Ungdomarnas praktik (n=134)

Praktikplacering	Antal	Andel
Fick arbete/praktikplatsen, heltid	19	14
Fick arbete/praktikplatsen, deltid	11	8
Fick annat arbete	16	12
Fullföljde praktiken/fortsatt arbetssökande.	35	26
Avbröt på egen begäran	15	11
Arbetsgivaren avbröt	8	6
Studier	21	16
Utflyttad	3	2
Okänt/uppbär ej försörjningsstöd	4	3
Föräldraledig	1	1
Sjukskriven	1	1
Totalt	134	100

Källa: Material från USK

Av tabellen går det att utläsa att en fjärdedel av ungdomarna var fortsatt arbetssökande efter avslutad praktik i projektet. 22 procent fick ett arbete genom praktiken och tillsammans med dem som fick ett arbete överhuvudtaget utgjorde de 34 procent, dvs. en tredjedel av ungdomarna med praktik. Av de ungdomar som hade praktikplatser beräknas 53 procent eller 71 av de 134 ungdomarna, helt eller delvis, ha en egen försörjning efter avslutad praktik (Källa Projektledare M. Westlander 060831)²⁹.

6.6.6 Ungdomarnas sysselsättning efter avslutad kontakt

Tabell 17. Ungdomarnas sysselsättning efter avslutad kontakt med projektet (n=251).

Sysselsättning	Antal	Andel
Jobb	103	41
Utbildning	68	27
Praktik	18	7
Överf. till annan myndighet	2	1
Överf. till socialtjänsten	10	4
Sjukskriven	5	2

²⁹ Exempel på praktikplatser är: ICA, 7-eleven, Statoil, Ecco, Designtorget, Expert, Carlings, Myrorna, webbyrå, skolor, restauranger, hälsokostaffär, konditorier, daghem/fritidshem, hunddagis, äldreomsorgen, djursjukhus, tryckeri, fastighetsservice, museer, bibliotek.

Utflyttad	10	4
Annat	3	1
Okänt	32	13
Totalt	251	100

Källa: Material från USK

41 procent av ungdomarna har fått ett arbete efter avslutad kontakt med projektet. Men inte alla av dessa ungdomar har fått ett heltidsarbete och klarar därför inte av att helt försörja sig på sitt arbete. Många av de ungdomar med praktik och studier som sysselsättning har också kvar ett visst behov av försörjningsstöd. Följande tabell anger hur många ungdomar som har avslutat projektet efter ekonomiskt resultat. USK har gjort beräkningarna som ligger till grund och avser antal ungdomar som "avslutats"³⁰ t.o.m. december 2005.

6.6.7 Ungdomar som avslutat projektet

Tabell 18. Avslutade ungdomar med minst något bidrag vid start och efter avslutad kontakt och kön (n=251).

Kön		Bidrag i kronor		Förändring i procent
		Före ³¹	Efter	
Man	124	577 910	245 111	58 %
Kvinna	127	568 672	225 207	60 %
Totalt	251	1146 582	470 318	59 %

Källa: Material från USK

Totalt har det skett en minskning av försörjningsstödet med 59 procent. Det är sammanlagt 251 ungdomar som har avslutat kontakten med projektet och det är betydligt mindre bidrag som betalas ut i försörjningsstöd efter att de har deltagit i arbetslöshetsprojektet. Det går inte att urskilja några större skillnader mellan könen när det gäller förändring av försörjningsstödet. Kvinnorna i projektet har i något högre grad, (två procent) minskat sitt beroende av försörjningsstödet jämfört med männen i projektet.

6.6.8 Inskrivningstid för ungdomar

Tabell 19. Inskrivningstid för ungdomarna i projektet

Start av projektet 2004, maj	År 2005 (maj 2005)	År 2006
10 veckor	12 veckor	15 veckor

³⁰ Med avslutats menas, enligt projektets definition, att ungdomarna inte längre har någon kontakt med projektet.

³¹ Med "före" menas att de vid inskrivning i projektet hade xx antal kronor i försörjningsstöd.

Källa: Material från USK

Den genomsnittliga inskrivningstiden har ökat under den tidsperiod som projektet har pågått och uppgår i maj 2006 till 15 veckor. Det är fem veckor längre än vid starten av projektet. Det går säkert att finna flera troliga orsaker till detta. Antalet ungdomar har också ökat som också framgår av tabellen på sidan 28. Att arbetsförmedlaren har slutat kan också ha påverkat inskrivningstiden. En annan förklaring, som också kan kopplas till arbetsförmedlarens roll, är att personalen i projektet hade, under den period som arbetsförmedlaren deltog i projektet, andra rutiner för avslutande av kontakterna. De avslutade ungdomarna ”snabbare” och hade inte så lång uppföljning.

Kapitel 7. Ungdomarnas uppfattning om arbetslöshetsprojektet

Nedan beskrivs vad som framkommit vid intervjuer med ungdomarna. Vi har intervjuat sex ungdomar, varför deras åsikter inte kan ses som representativa för samtliga deltagare. Syftet med intervjuerna har istället varit att skapa en fördjupande och kompletterande bild av projektet. Frågorna vi har ställt har rört bemötande, verksamhetens utbud och insatser, tankar om framtiden, kontakten med arbetsförmedlingen samt hur ungdomarna ser på kopplingen mellan försörjningsstöd och obligatoriskt deltagande.

7.1 Olika behov styr uppfattningar kring bemötande

Flertalet av de intervjuade beskriver mottagandet på arbete.nu som välkomnande och personalen som snäll och engagerad. Intrycket är att personalen lyckas förmedla en genuin känsla av att de bryr sig om deltagarna och att de är uppriktigt intresserade av hur det går för deltagarna. Bemötandet blir, utifrån tidigare erfarenheter, en positiv överraskning. En deltagare är förvånad över personalens engagemang:

”De går runt i lokalen hela tiden. Ibland blir man trött på att de går runt hela tiden, men det är bra. Jag blir förvånad när jag ser att folk bryr sig om. Det har jag inte varit med om i skolan. Där brydde sig lärarna inte så här mycket, men här märker jag att personalen bryr sig om att du ska komma någonvar. ”³².

³² Intervju med ungdom 060615.

Flera intervjuade vittnar också om en hög tillgänglighet hos personalen som finns i verksamhetens lokaler. De har ett uppsökande förhållningssätt och ställer också krav på aktivitet. Det går inte att "försvinna i mängden" för att ägna sig åt annat än arbetssökande. Två av ungdomarna har en mer kritisk hållning när det gäller bemötandet. De synpunkter som kommer fram rör dels nivån på gruppinformation; information upprepas många gånger och upplevs som övertydlig i relation till den egna intellektuella förmågan, dels att inte bli bemött som vuxen och kompetent. En av ungdomarna beskriver handläggaren på arbetsförmedlingen och dennes förhållningssätt som mer uppmuntrande, till skillnad mot bemötandet på arbete.nu som i vissa situationer upplevts som förringande:

"När jag kommer några dagar senare till arbete.nu säger dom: Du måste vara här tre dagar i veckan och du måste göra det här och det här. Då kändes det som att de nedvärderade mig. Helt plötsligt så kunde jag ingenting. Jag behövde hjälp med det mesta enligt personalen. Jag behövde till och med hjälp med att komma upp ur sängen på morgonen"³³.

Viktigt vid bemötandet tycks vara en anpassning av nivån på stödet, utifrån den enskildes erfarenheter och ålder. Vissa upplever det som kränkande att inte bli behandlad som vuxen. Andra tycks mer identifiera sig som just unga människor och behöva ett stöd som, litet tillspetsat, kan sägas vara av en mer uppfostrande art. Ovan ser vi att en ungdom vänder sig emot att förväntningarna är för låga i förhållande till den egna förmågan och ambitionerna, vilket inger en känsla av att inte upplevas som kapabel. Flera av de intervjuade betonar hur viktig enskild personals personlighet är. Intrycket är att det personliga bemötandet är minst lika viktigt som personalens funktion (se mer under rubriken "Personalens olika funktioner"). Att vara "livlig" och kunna förhålla sig just till ungdomar beskrivs av flera som goda egenskaper. Behovet av stöd skiftar mellan de olika intervjuade. Intrycket är att de yngre, som också saknar arbetslivserfarenhet, har ett större behov av vägledning. Två ungdomar pekar särskilt på att de i skolan helt saknat stöd och information kring hur det går till att söka arbete.

³³ Intervju med ungdom 060628.

7.2 Verksamhetens innehåll

Nedanstående stycken beskriver hur ungdomarna uppfattar de olika delarna i verksamheten; praktiken, personalens olika funktioner, det schemalagda arbetssökandet, kurser, möten och kontakten med arbetsförmedlingen.

Ungdomarna har både positiva och negativa åsikter om praktiken. De manliga intervjuade är mer kritiska, två av dem skall snart ut i praktik, en tredje har arbete och är inte längre aktuell i projektet medan de kvinnliga deltagarna främst ser praktik som en möjlighet. Praktiken ses av männen som ett utnyttjande då lönen inte är ”riktig” utan endast motsvarar nivån på försörjningsstödet. Två deltagare tycker också att en praktik som varar under flera månader tar för mycket tid i anspråk. En man beskriver det på följande sätt:

”Om man ska ha praktik ska den vara i två, eller högst tre veckor. Praktisera ska man göra för att för att försöka få in en fot. Det är jobbigt att vara på en praktikplats en eller två månader och sedan inte få jobb”³⁴.

En annan man tror att orsaken till att just han fått praktikplats beror på hans långa inskrivningstid i projektet. Han menar att personalen tycker att han behöver aktiveras och kan inte se att insatsen kommer att göra någon nytta för honom, eftersom han inte är intresserad av det arbete som bedrivs på den aktuella praktikplatsen. Vi kan alltså se att alla inte är nöjda med de praktikplatser som de fått och att platserna inte alltid matchar den enskildes intressen eller önskningar. Kvinnorna å sin sida ser mer positivt på möjligheten att få praktisera. Praktiken ger erfarenhet som kan uppges som en merit när de söker arbete och kan leda till användbara kontakter. Det senare har också en av kvinnorna upplevt, då hon etablerat en fortsatt kontakt med sin handledare från praktikplatsen. En annan kvinna har fått arbete på sin praktikplats och menar att det är projektets förtjänst att hon över huvudtaget kommit på idén med praktik. Praktiken kan också uppfattas som en chans att få prova på ett attraktivt yrke och dessutom få betalt för det:

”Man får råd att vara praktikant”³⁵.

³⁴ Intervju med ungdom 060615.

³⁵ Intervju med ungdom 060628.

Denna kvinna har önskemål om att få arbete i en mycket eftertraktad bransch och ser alltså praktik som en möjlighet. Hennes synsätt står helt i kontrast mot männens tankar om utnyttjande. Samma kvinna menar dock att syftet med arbete.nu just är att få ut deltagarna i praktik och inte i regelrätt arbete. Det är praktiken som i sin tur kan leda fram till en anställning. Hon anser inte att projektet erbjuder ett utvecklande av själva kompetensen att söka arbete.

”De är ju praktiksamordnare. De hjälper en inte att söka jobb egentligen ³⁶”.

Det finns olika sätt att försöka förstå dessa skillnader i uppfattning på, även om vi inte kan dra några slutsatser utifrån ett sådant litet material som vårt. Vid intervjutillfället står två män med i beredskap att få praktikplats. Värt att påpeka är att just dessa mäns tidigare erfarenheter från arbetslivet endast härrör från tidigare praktikperioder. Dessa perioder har för dem då inte lett till ett regelrätt arbete. Detta inverkar med största sannolikhet på deras attityd till praktik som insats. En fråga vi kan ställa oss är också om kvinnorna fått ”bättre” praktikplatser än de mer kritiska männen och har männens praktikplatser varit mer anpassade efter individuella behov?

7.3 Om personalens olika funktioner

Kontaktpersonen/arbetskonsulenten beskrivs som den person som håller i det första mötet där den enskilde ungdomens intressen, tidigare erfarenheter, önskemål inför framtiden samt insatsens mål diskuteras. Utsagorna om kontaktpersonens roll är mer kortfattade. Någon deltagare vet inte heller vem som är formell kontaktperson utan vänder sig till den i personalgruppen som ingett mest förtroende. Intrycket är att fler än kontaktpersonen har fungerat som en hjälp för deltagarna i arbetssökandet. Det är snarare den sammantagna arbetsgruppen som utgör en möjlighet till stöd. Det tycks vara så att deltagarna vänder sig till den i personalen som är tillgänglig för stunden, snarare än att endast söka sig till den tilldelade arbetskonsulenten/kontaktpersonen. Då de två praktikanordnarna arbetar med praktik på halvtid och kombinerar detta med att vara studie- och yrkesvägledare respektive arbetskonsulent tycks det inte heller vara tydligt (eller spela någon egentlig roll) för deltagarna vilka specifika uppgifter en enskild anställd har. Studie- och yrkesvägledningen nämns dock av någon av de intervjuade som nödvändig för att kunna veta hur och vad man ska studera. Flertalet intervjuade uttrycker sig positivt om den person som för när-

³⁶ Intervju med ungdom 060628.

varande innehar studie- och yrkesvägledartjänsten och uppfattar henne som mycket tjänstvillig och positiv. Hon tar reda på nödvändig information och det finns förtroende för henne.

7.4 Om det schemalagda arbetssökandet

Det schemalagda arbetssökandet innebär att vara närvarande på arbete.nu, tre dagar i veckan under sammanlagt en och en halvtimme per gång. Varje deltagare är ålagd att närvara under denna tid för att få försörjningsstöd. Lokalerna ligger centralt i Björkhagens centrum och samtliga deltagare tycks vara nöjda med dessa, även om någon pekar på att datorerna går långsamt och att lokalen känns provisorisk. Någon deltagare som hör till Enskede-Årsta upplever att verksamheten ligger för långt bort. Arbetssökandet går enligt de intervjuade främst ut på att vid verksamhetens datorer söka arbete på olika hemsidor som annonserar ut lediga arbeten. Ansökningshandlingar skrivs och skickas iväg, via e-post eller brevledes. Flera uttrycker att de rent praktiskt skulle kunna utföra dessa uppgifter hemma, då de flesta har egna datorer hemma. Ungdomarna uppfattar att det är lättare att få sina ansökningar färdigställda i projektets lokaler, inom ramen för det schemalagda arbetssökandet. Det händer att deltagarna hjälper varandra och småpratar sinsemellan, men intrycket är att de flesta letar efter arbete individuellt. Intrycket är dock att styrkan ligger i den tillgänglighet den gemensamma arbetsgruppen tillhandahåller genom att ge hjälp ”här och nu”.

En av ungdomarna menar att det borde vara frivilligt att gå till arbete.nu och ligga på den enskilde att ta kontakt vid eventuellt behov av hjälp. Det märks vilka ungdomar som är motiverade och inte, därför borde graden av tvång vara individanpassad, menar denne deltagare, och uttrycker:

”De drar alla över en kam och tror att alla är lata och vill sitta hemma och titta på TV hela dagarna. Man blir bemött som att man inte kan vara driftig i sig själv”³⁷.

Själva arbetssökandet har också just denna deltagare skött hemifrån, då det enligt egen utsago fungerat bättre att sköta detta från den egna datorn. Sökta arbeten har sedan redovisats för de anställda på arbete.nu. De egna förutsättningarna och behoven tycks alltså i det här fallet ha tillmötesgått. Ytterligare en deltagare funderar på om obligatorisk närvaro är att föredra eller inte:

³⁷ Intervju med ungdom 060628.

”Jag är så van vid det från skolan därför känns det väl som en självklarhet med obligatorisk närvaro. Samtidigt skulle det vara skönt att ingå någonstans för att man vill och inte för att man måste, men det kanske inte är realistiskt”³⁸.

Flertalet intervjupersoner tycker trots allt att det har varit bra att försörjningsstödet villkorats med ett deltagande i verksamheten. Det höjer den egna aktivitetsnivån och förhindrar därmed passivering. Att vara närvarande tre tillfällen i veckan upplevs av de flesta som lagom ofta. Flertalet tror inte att de frivilligt haft samma höga grad av närvaro, eller kommit sig för att söka arbete i samma utsträckning, om deltagandet inte hade varit kopplat till försörjningen. Några ungdomar anlägger ett samhällsekonomiskt och moraliskt perspektiv, och menar att det är viktigt att försörjningsstöd inte beviljas utan kontroll av mottagaren:

”Jag tycker att det är bra med kontroll eftersom att det finns så många som försöker lura till sig pengar (...) Jag tycker att det är bra att de kontrollerar till vem pengarna går. Det har varit så mycket bedrägerier. Pengarna ska gå till människor som behöver den hjälpen och som försöker förbättra sin situation”³⁹.

Under de två första veckorna på arbete.nu introduceras deltagarna till verksamheten. Detta sker, som tidigare nämnts, genom olika gruppinformationer eller kurser där obligatorisk närvaro normalt krävs. Merparten av de intervjuade tycker att informationen har varit bra. Mest uppskattat har informationen kring CV och ansökningshandlingar varit. Två är dock mer kritiska. Innehållet i informationen anses som ”självklar” och någon upplever att den i för hög omfattning upprepas. Dessa två, som tillhör dem med arbetslivserfarenhet, ansåg sig redan innan tillträdet i projektet ha fullgoda CV: s och ansökningsbrev formulerade. En utav dem behövde inte heller gå jobbsökar-kursen, då ansökan av personalen bedömts som tillräckligt bra. Nivån och kraven vid meritkursen passar alltså inte alla deltagare, även om flertalet är nöjda.

7.5 Kontakt med arbetsförmedlingen

Från och med årsskiftet 2005/2006 finns ingen arbetsförmedlare på plats i lokalerna. Två av de intervjuade har erfarenheter från den period då en arbetsförmedlare fanns där. Båda dessa menar att de får hjälp i projektet och de saknar inte arbetsförmedlaren. En deltagare, som inte var aktuell

³⁸ Intervju med ungdom 060426.

³⁹ Intervju med ungdom 060427.

under den period arbetsförmedlingen fanns tillgänglig, upplever dock det som frustrerande att personalen i projektet hänvisar till arbetsförmedlingen när de inte kan svara på vissa frågor. De intervjuade deltagarnas kontakt med arbetsförmedlingen under den period de varit aktuella i projektet tycks ha varit sporadisk. Några har kallats dit för besök, andra har kontakt via e-post. Några har inte haft någon personlig kontakt alls. Kritiken mot arbetsförmedlingen är, från alla utom en, massiv. De menar att arbetsförmedlingen har för långa väntetider, skickar kallelser med kort varsel och har ett opersonligt bemötande. Det blir vid intervjuerna dock uppenbart att det stöd de arbetssökande får via arbetsförmedlingen inte är särskilt omfattande. Det tycks vara så att utan projektets insatser skulle deltagarna i princip stå utan stöd i sitt arbetssökande.

7.6 Ungdomarnas syn på sin egen situation och framtiden

Att ha flera års arbetslivserfarenhet är naturligtvis inte möjligt när man är ung. Arbetsgivare som erbjuder mer okvalificerade arbeten ställer förhållandevis höga krav på arbetslivserfarenhet, vilket kan upplevas som frustrerande och inge en känsla av vanmakt. Flertalet deltagare nämner den egna åldern som det största hindret för att få ett arbete. Arbetsgivarna efterfrågar en erfarenhet som ungdomar helt enkelt inte har:

”Jag sökte jobb som diskare. Det var så idiotiskt, eftersom arbetsgivaren krävde tre års erfarenhet. Vem kan inte diska? Jag gör det hemma varje kväll. (...)Vissa krav måste en arbetsgivare ha men vissa är så onödiga”⁴⁰.

Flera ungdomar formulerar samtidigt en slags förståelse för arbetsgivarnas förhållningssätt. Någon påpekar att yngre människor tenderar att, som han beskriver det, ta mindre ansvar:

”Om jag börjar jobba på ett företag så är det klart att arbetsgivaren undrar om jag är rätt man eller inte och tänker: Han är ung, han är inte vuxen. Vi vill ha vuxna människor här som kan ta ansvar”⁴¹.

Intrycket i stort är alltså att flertalet av de intervjuade ser låg ålder som det främsta hindret i att få ett arbete. De yngsta säger sig vara inställda på att det kommer att ta tid innan de får en anställ-

⁴⁰ Intervju med ungdom 060626.

⁴¹ Intervju med ungdom 060616.

ning, även om de tror att de kommer lyckas till slut. Den deltagare som varit arbetslös längst är den som ger mer uttryck för känslor av resignation:

”Jag ger upp litet varje gång ett nej kommer från en arbetsgivare. Jag ringer på arbeten hela tiden, men till slut tänker jag bara: Nej nu struntar jag i det”⁴².

Hälften av de intervjuade förmedlar en uttalad framtidstro. En av dem har fått löfte om anställning och tror att det i sig kommer att underlätta att få andra arbeten längre fram. En annan av ungdomarna har redan fått ett arbete och har också hög tilltro till möjligheten att få annan anställning. En tredje har visserligen inget arbete på gång, men beskriver ett antal strategier för framtiden: Att studera vidare inom sitt gebit eller försöka få hjälp med anställningsstöd via arbetsförmedlingen. Värt att notera är att de intervjuade, som uttalar sig mest positivt om möjligheten att få arbete, tillhör de som har tidigare erfarenheter från arbetslivet. Vidare tror flera av de intervjuade ungdomarna att studier skulle kunna öka deras chanser att få arbete, kanske till och med det arbete de helst vill ha. Fyra av sex deltagare är i nuläget ändå inte motiverade till att studera av olika anledningar: Det upplevs ta för lång tid och någon uttrycker en ovilja att ta studielån. Det finns också en osäkerhet kring vilken typ av studier man vill bedriva. De två männen med icke svensk bakgrund uttalar drömmar om att tjäna bra och även om yrken som kräver en akademisk examen. Båda saknar gymnasiekompetens och har ingen plan för vidare studier, trots drömmar om ett yrke som kräver detta. Resterande två deltagare förhåller sig mer positiva till att studera (dessa har arbetslivserfarenhet sedan tidigare samt avslutat gymnasium). De har planer eller tankar kring vilken typ av studier de ska bedriva framöver och vad dessa ska leda till.

7.7 Vilken inverkan anses verksamhetens insatser ha?

Vad säger då deltagarna om själva projektets inverkan på deras möjligheter att få arbete? Ena hälften av de intervjuade deltagarna tror att arbete.nu ökat deras möjligheter på arbetsmarknaden. Att få reda på hur arbetsgivare ”tänker” och vad som förväntas av en arbetssökande, är något flera ungdomar fått kunskap om. Det obligatoriska arbetssökandet är en annan del av verksamheten som gett möjlighet att få stöd och motverkat passivitet, vilket beskrivs på följande vis av en ungdom:

⁴² Intervju med ungdom 060626.

”Det har varit bra att det har varit andra människor omkring mig som har velat hjälpa mig om jag har haft något problem. Det har varit bra att jag verkligen tagit mig hit tre dagar i veckan och gjort en viss insats för att skaffa ett jobb”⁴³.

Hälften av de intervjuade ungdomarna är mer osäkra på om arbete.nu verkligen kommer att göra någon skillnad vad gäller deras chanser att få arbete. Någon tycker att verksamheten borde satsa mer på matchning av jobb genom att bistå med hjälp att leta efter arbeten inom olika områden. En annan, som redan har anställning, tror inte att arbete.nu har bidragit till att han fick det nuvarande arbetet, utan säger sig ”nästan alltid ha haft ett arbete” och tror att man får ett ”så länge man vill”. Vad verksamheten enligt denne deltagare däremot motiverat till är de studier som han kom att bedriva direkt innan nuvarande anställning.

7.8 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan sägas att de intervjuade ungdomarna i stort upplever bemötandet som respektfullt. Däremot kan låga förväntningar från personalen på enskilda individer uppfattas som nedvärderande. Kompetensnivån (vad gäller arbetslivserfarenhet och studier) tycks också styra ungdomarnas upplevelse av det stöd och bemötande de får. Ungdomar med erfarenhet är mer benägna att framföra kritik kring nivån på verksamhetens innehåll och på de förväntningar och krav som ställs. Intrycket är även att synen på insatsen praktik påverkas av tidigare erfarenheter. Att ha blivit hänvisad till eller genomgått praktik vid upprepade tillfällen kan eventuellt för vissa intervjuade ha lett till en ökad skepsis mot insatsen. En av verksamhetens styrkor beskrivs vara den struktur som den obligatoriska närvaron ger till det egna arbetssökandet. Flera ungdomar tror att deras arbetssökande skulle vara mindre frekvent om de inte varit inskrivna vid arbete.nu. Den kontroll som den obligatoriska närvaron innebär upplevs av flertalet som positiv då den påverkar den egna aktivitetsnivån i positiv riktning. Flera ungdomar menar också att kontroll av människor som beviljas bidrag är självklart ur ett mer moraliskt/samhällsekonomiskt perspektiv. En annan av verksamhetens styrkor är enligt ungdomarna det konkreta stödet (som ges både i grupp och individuellt) i att formulera ansökningshandlingar. När det gäller arbetsförmedlingens bemötande är flertalet deltagare kritiska. Handläggarna uppfattas som alltför upptagna och väntetiderna som långa. Generellt anser ungdomarna, med ett undantag, att arbete.nu ger ett fullgott stöd och säger sig inte sakna arbetsförmedlingens närvaro i verksamhetens lokaler. Vidare tycks enskild perso-

⁴³ Intervju med ungdom 060620.

nals bemötande vara av större vikt än den formella kompetensen. De ungdomar som ser som ljusast på framtiden avseende arbete, är de med högre kompetens (gymnasieexamen och/eller arbetslivserfarenhet). Det främsta hindret för att få en anställning uppfattas av flertalet vara låg ålder och därmed bristande arbetslivserfarenhet.

Kapitel 8. Personalens uppfattning om verksamheten

I undersökningen har sammanlagt 12 personer intervjuats, varav 8 personer tillhör eller har tillhört projektet arbete.nu. Från stadsdelarna är två av de intervjuade personerna i arbetsledande ställning och två personer handläggare på socialtjänstförvaltningarna i de två stadsdelsförvaltningarna. En av de intervjuade tillhör arbetsförmedlingen som de två stadsdelarna är knutna till. Samtliga intervjuade har varit kvinnor.

8.1 Projektets målgrupp

Målgruppen har från början varit väl definierad men rekryteringen har sett olika ut från de två stadsdelarna. Skarpnäck har i jämförelse med Enskede-Årsta, ingen organiserad verksamhet för ungdomar med svår problematik, exempelvis de med en kriminalitets- eller missbruksproblematik. I Enskede-Årsta har en särskild sysselsättningsverksamhet initierats för den här gruppen av ungdomar som har fungerat i några år. Denna verksamhet vänder sig till klienter under 30 år hos vilka bland annat arbetsförmågan prövas. Klienterna bedöms stå långt från arbetsmarknaden beroende på både sociala och medicinska skäl. Skarpnäck skickar ungdomar med samma problematik till projektet. Personalen i projektet menar att de inte har möjligheter att ta hand om dessa ungdomar.

”Här hamnar vi lite i vakuum ibland mellan försörjningsstödet och arbete.nu verksamheten. (...) Då tycker handläggarna här uppe att det är bra att de har någonting att göra. Så de skickas ned till oss men de kan inte tillgodogöra sig verksamheten” (Ip 2).

I Stadsdelen Enskede-Årsta har också inrättats en särskild arbetskonsulenttjänst för att ge ungdomar extra stöd. Dessa insatser riktar sig till en grupp som behöver mycket individuellt stöd.

”Dom kanske kommer till projektet (arbete.nu) och man gör en bedömning. Nej, det är något annat. Det fungerar inte här, då är det meningen att den nya konsulenten ska jobba med det” (Ip 9).

Personalen har under det senaste året genomgått utbildning kring neuropsykiatriska handikapp. De har fått vidareutbildning och kunskaper om diagnoser och hur symptomen visar sig. Personalen har också fått handledning.

Personalen beskriver ungdomarna som tre relativt väl avgränsade grupper. Dels är det en grupp som är arbetsökande och som relativt lätt kommer ut på arbetsmarknaden eller i sysselsättning, studier och praktik. Arbetslöshet är här den främsta anledning till att ungdomarna är aktuella i projektet och de blir inte långvariga i projektet. En av projektledarna uttrycker ”Ungdomarna är lätta att arbeta med” (Ip 2).

Den andra större gruppen, omkring hälften av alla ungdomar, saknar gymnasieutbildning och har svårt att komma ut i arbetslivet. ”För faktiskt är det många arbetsgivare som vill att man har gymnasiet, till och med McDonald’s tittar på det” (Ip 2). Personalen arbetar mycket aktivt med denna grupp. En tillgång menar man är att de har en studie- och yrkesvägledare i projektet. Ungdomarna behöver ofta fördjupad yrkes- och studievägledning eftersom de inte har klart för sig vad de vill göra. ”Då är det viktigt att ha något som inte är så förutbestämt utan är flexibel och det tycker jag att vi har” (Ip 2).

Den tredje gruppen är ungdomar med problematik av något slag som gör att de är långt ifrån arbetsmarknaden. Ungdomar med neuropsykiatrisk problematik, (dvs. personalen anser att de har denna problematik) finns också i denna grupp. Problematiken kan handla om social oförmåga och att ungdomarna exempelvis inte klarar av att passa tider. Även om det är en liten grupp, menar personalen i projektet, att dessa ungdomar upptar en stor del av deras tid. De uppskattar att det är 10-15 procent av ungdomarna som har särskilda svårigheter.

”Det är en grupp som tar mycket energi, för vi vet inte riktigt vad vi ska göra med dom. (...) Vi anar att det är någonting, att det finns en problematik” (Ip 2).

8.2 Organisationen

Styrgruppen för projektet består av enhetscheferna från de två stadsdelarna, projektledaren och representanter från arbetsgruppen. Tidigare deltog även chefen för arbetsförmedlingen i styrgruppens möten. Under den första projekttiden fungerade enhetschefen i Skarpnäck (ägare av projektet) som projektledare. Under hösten 2005 övertogs projektledningen av de två arbetskonsulenterna som är anställda av Skarpnäcks stadsdel. Sedan i augusti 2005 innehar en av arbetskonsulenterna tjänsten som projektledare. När det gäller projektledartjänsten har den inte varit riktigt förankrad utan som en av personalen påpekar, beror det på den "ojämna" fördelningen mellan stadsdelarna. Enhetscheferna på de båda stadsdelarna sköter frågor som rör personalens löner och ledigheter.

Stadsdelarna har olika rutiner för handläggning och det har enligt en av projektledarna, framkallat diskussioner men det är också "mer utmanande för att det ser olika ut. Det är inte önskvärt att det är så och det blir mer komplicerat när det är fler stadsdelar inblandade". (Ip 2). Trots att ungdomarna deltar i samma projekt bedöms deras ansökningar olika av handläggarna på stadsdelarna. Projektledaren menar också att det är problem som man stöter på i samarbetsprojekt av det här slaget och som inte är lätta att lösa. Dessa olikheter har framförts till styrgruppen och diskuterats men hon konstaterar också att de har olika sätt att se på problemen. Projektledaren som kommer från Skarpnäcks stadsdel har på ett sätt haft en mer aktiv roll gentemot den "egna" stadsdelsförvaltningen. Projektledarrollen har främst inneburit att skriva projektplaner, rapportera till Kompetensfonden, driva utbildningsfrågor och hålla i kontakterna med stadsdelsförvaltningarna samt föra protokoll vid möten och samverkansfrågorna har kommit lite i skymundan. Projektledaren har från början drivit frågor och kommit med förslag till styrgruppen för att förbättra samverkan mellan projektet och handläggarna som ansvarar för försörjningsstöd. Bland annat har diskuterats hur man genom ett färre antal handläggare skulle underlätta samarbetet. Ett annat förslag som diskuterats är en referensgrupp för projektet. Dessutom har projektledaren i Skarpnäcks stadsdel initierat träffar med handläggarna för att ha möjlighet att diskutera enskilda deltagare.

8.3 Personalens synpunkter på arbetsmetodiken

Personalgruppen beskriver bemötandet av ungdomarna som kommer till projektet som en viktig del av arbetssättet. Ett mål för personalen är att ungdomarna ska kunna klara sig själva, de ska

vara ”självgående”. De individuella behoven måste uppmärksammas och alla ungdomar bemötas efter behov. En av personalen uttrycker det på följande sätt:

”En viktig del är att se de ungdomar som kommer till oss. Bemötanden är viktigt likaså atmosfären i lokalen. Vi har ett liknande förhållningssätt mellan oss från stadsdelarna, men tillsammans drar vi åt samma håll, det är vänligt och vi bjuder på kaffe” (Ip 3).

En annan i personalgruppen säger:

”Vi jobbar individuellt och vi låter inte ungdomarna vara. (...) Att dom bara kommer och sitter av tiden här” (Ip 2).

8.4 Gruppmetodiken och den individuella handläggningen

Även om personalen har en tydlig struktur finns en viss ambivalens som tydliggörs i intervjuerna kring själva arbetssättet. Personalen använder gruppmetodik i arbetet och ett exempel är de skrivkurser⁴⁴ som ordnas för ungdomarna. Personalen låter ungdomar med längre erfarenhet vägleda nya ungdomar i projektet. De mer erfarna ungdomarna får på så sätt tillföra och hjälpa ungdomar som inte har kommit lika långt. Ett särskilt arbetsmaterial har tagits fram av personalen och frågeställningarna i materialet fungerar som en inspiration för ungdomarna att tänka kring värderingar och attityder. Ungdomarna arbetar i mindre grupper och diskuterar frågeställningarna. Detta kan, enligt personalen, ytterligare utvecklas.

”Det är en pedagogik som fungerar bra och som är ett komplement till det individuella” (Ip 2).

Gruppmetodiken ger också, som en av personalen säger, mer kunskap om ungdomarna och bidrar till att personalen får andra kunskaper jämfört med det individuella arbetssättet. Personalen får på så vis tid att visa hur ansökningar skall utformas och ungdomarna kan sitta och skriva i lokalen. Båda delarna behövs, enligt personalen, både det individuella arbetssättet och gruppmetodiken. Det handlar om att ungdomarna får ordning på sina papper och handlingar.

”Ungdomarna har också mer chanser att skriva en bra cv på lokalen än när de sitter hemma och sätter ihop sina handlingar. Det är svårare att jobba med var och en eftersom det tar mycket tid att sitta och skriva med varje ungdom” (Ip 4).

Under projektets gång har personalen genomgått olika slags utbildningar och använder motive-
rande intervju och lösningsfokuserat förhållningssätt och KBT⁴⁴ i arbetet med ungdomarna. ”Det
handlar mycket om att locka fram ungdomarnas egna inneboende resurser” (Ip 2).

Personalen menar att det är lätt att få praktikplatser. ”Man skapar förtroende, det handlar mycket
om att skapa förtroende hos en arbetsgivare. Så att det är en person som vågar ta emot fler prak-
tikanter från oss. Och det har xx och xx varit väldigt duktiga på” (Ip 2). Praktiksamordnaren ut-
går i första hand från ungdomens önskemål om praktikplats och går det inte att få en praktikplats
inom det området väljer man efter ett andra önskemål. Under tiden praktiken pågår håller prak-
tiksamordnaren kontakt med både arbetsgivaren och ungdomen. Arbetsgivaren har ofta behov av
kontakt med personalen om det inträffar något. ”Man får finnas till hands tills praktiken är slut”
(Ip 4).

Sammanfattningsvis framträder en viss otydlighet när det gäller gruppmetodiken. Det är svårt att
få grepp om vad gruppmetodiken egentligen innebär och det finns flera olika beskrivningar av
arbetssättet. De jobbar inte längre med exempelvis skrivarkursen som har varit en del av gruppak-
tiviteterna.

8.5 Personalens synpunkter på arbetsförmedlingen och dess roll

Personalgruppen har varit samstämmigt positiva till arbetsförmedlingens handläggare. ”Hon kän-
de ungdomarna också. Hon kunde säga: har vi någon som är duktig på det? För att de söker nå-
gon som kan ta det arbetet. Hon kunde anvisa till jobb och utbildningar. Det var effektivt för att
hjälpa ungdomarna” (Ip 3). Personalens arbetssituation underlättades av att ha en arbetsförmedla-
re knuten till projektet.

”Vi var väldigt stolta över att vi hade en arbetsförmedlare i våra lokaler, när vi gick ut och berättade
för om det här projektet men även för ungdomarna när de kom. Nu behöver ni inte springa på två
olika ställen, det finns en arbetsförmedlare i den här lokalen och det är tråkigt att inte kunna säga det
mer” (Ip 2).

⁴⁴ Kognitiv betendeterapi.

⁴⁵ Kognitiv beteendeterapi.

Personalen upplevde en försämring efter att arbetsförmedlaren slutade i projektet, i november 2005.

”Det är en väldig skillnad när vi hade xx här och en arbetsförmedlare i lokalen. Ungdomarna upplevde det som väldigt positivt. Vi jobbade tillsammans och det fanns en samsyn. Men sedan också att tillgängligheten var så stor till arbetsförmedlaren. Arbetsförmedlingen har till och från väldigt mycket resurser till åtgärder som inte vi har. Vi kan gå ut med praktikplatser men arbetsförmedlingen har arbetsmarknadsutbildningar, dom har olika projekt som de kan anvisa ungdomarna till, de har anställningsstöd och olika åtgärder. När vi hade en arbetsförmedlare i lokalen kunde vi gå in direkt till arbetsförmedlaren och så pratade man lite och så fixade vi det, det var så lättarbetat” (Ip 5).

Skillnaden när arbetsförmedlaren inte längre finns i lokalen är att personalen får kommunicera på annat sätt, vilket tar tid och kräver extra administrativa resurser. ” Det är väldigt mycket längre vägar nu, svårare vägar och mycket mer byråkrati. När kontakten med ungdomen ska avslutas, för det är väldigt lätt att bli på arbetsförmedlingen, så ska de först in i basinformationen och sedan får de träffa en handläggare i bästa fall” (Ip 6).

8.6 Personalens synpunkter på samarbetet

Viss kritik riktas från personalen till stadsdelarnas handläggare när det gäller samverkan kring ungdomar med svår problematik. Personalen vet inte alltid vilka krav som ställs på ungdomarna från handläggarna.

”För att göra den bedömningen om man är aktiv eller inte skulle bäst ske genom att man har ett nära samarbete mellan oss arbetskonsulenter och bidragsansökare. Jag vet faktiskt inte vad de har för krav på uppföljning. Hur det ser ut när det gäller närvaron och redovisningen av ungdomarnas ansökningar av arbeten ” (Ip 1).

Personalen menar att de i grunden har ett bra samarbete, men att det finns en otydlighet hur man ska jobba med de ungdomar som varit inskrivna flera gånger och som sedan försvinner. Det finns behov av att utveckla mera tydliga samarbetsformer kring handläggningen av dessa ungdomar. Ibland menar personalen, har handläggarna på de två stadsdelarna också olika tolkningar och utgångspunkter för sitt sätt att bedöma ungdomarnas bidragsansökningar.

”Man arbetar olika, samarbetet vi hjälper ungdomarna men om det inte fungerar så har vi inte någon möjlighet att påverka bidraget. Och där kan det bli ett glapp”. Ip 1. En del av att personalen menar

att man släpper iväg ungdomarna för tidigt. Men de anser inte att de är mer toleranta än handläggarna på stadsdelarna. ”Nej vi är med i deras dagliga arbetssökande och ser vad varje ungdom klarar och inte klarar, vi kan se om någon är väldigt passiv. Det kanske man inte ser på bidragssidan” (Ip 1).

Ungdomarnas närvaro i projektet utgör en grund för att få försörjningsstöd och en av personalen menar:

”När man diskuterar tror jag att man ofta är överens när man går igenom för en specifik ungdom. Vi har så olika arbetssituation, de arbetar inte alls med ungdomar på det sättet. Handläggarna tar ställning till närvaron och att det är en rimlig mängd sökta arbeten. De föreslår trepartssamtal om ungdomen är för passiv och man tar en diskussion kring ungdomens situation” (Ip 1).

Det går således att lösa dessa problem, enligt personalen, men det är inte alltid det finns tid för handläggarna att träffas för att diskutera situationen.

8.7 Personalens synpunkter på effektivitet

Inskrivningstiden för ungdomarna i projektet har legat på en genomsnittstid på 12 veckor men har under den senaste tiden ökat till 15 veckor. Dock har mer än hälften, 58 procent av ungdomarna, en genomsnittstid på 1-13 veckor. Personalen är dock relativt nöjda med inskrivningstiden. ”Vi har goda resultat, jag tror att det är en effektiv verksamhet. (...) Många kommer ut i jobb och utbildning. Det har varit tillfredsställande” (Ip 2). Arbetsförmedlaren menar att många ungdomar kom tillbaks, men att projektet var bra för de ungdomar som behövde mer individuell stöd och trygghet.

Några i personalgruppen är inte nöjda med den tid det tar för ungdomarna att komma ut i sysselsättning. Det finns också ungdomar som har större problem och som behöver mer tid, det kräver andra lösningar, ”Där behöver vi specialsnickra verksamhet för deltagarna. Ibland kan jag tycka att det tar för lång tid. En vecka går så snabbt” (Ip 4). Samma person efterlyser mer arbete i grupp för att ungdomarna på det sättet kan lära sig av varandra. Det framkommer också synpunkter på att personalen ibland har varit för ”snabb”. En av arbetskonsulenterna säger:

”Om en grupp behöver mer stöd, finns risken att det har gått för snabbt, ungdomen kanske behövde mer tid” (Ip 7).

En del ungdomar har inte fått några särskilda diagnoser men kan ha omfattande problem ändå. En av personalen uttrycker det på följande sätt:

”Det finns ungdomar som saknar diagnoser, och jag tror att vi har många ungdomar med stora särskilda behov. Där skulle jag behöva litet mer kunskaper om hur man arbetar med dom ungdomarna. Hur man ser sådant, hur man blir bättre på att se behoven” (Ip 6).

Men personalen efterlyser också mer uppföljning. ”Vi skulle behöva mer tid att prata med var och en av ungdomarna. Vi har haft en väldigt hög belastning. Det har medfört att vi inte hinner sitta och prata med ungdomarna i den utsträckning vi vill. (...) Vi har inte hunnit ta tag i ungdomarna” (Ip 6).

8.8 Socialsekreterarna och cheferna på stadsdelarna

Cheferna på de två stadsdelarna anser att det skillnader mellan handläggningstiderna jämfört med hur det var för två år sedan. Det är praktiskt lättare att följa upp ärendena direkt med arbetskonsulenterna.

”Det är jättestor skillnad. Innan ansökte ungdomarna om försörjningsstöd och så följde man upp det via telefon med arbetsförmedlingen. (...) Och så har man jättebra underlag för beslut också, vi har planering utifrån både tidsmässigt men det är definitivt en ökad kvalitet på våra utredningar” (Ip 9).

En av cheferna, chefen för Enskede Årsta, menar också att arbetskonsulenterna hinner med sitt arbete men att de är stressade av den praktiska situationen genom att de har två arbetsplatser

”Dom är ju så effektiva, men det tar på krafterna, det är tidsmässigt så blir de stressade. Och det kan hänga ihop med det geografiska läget, hur dom förflyttar sig. Dom är halvtid här och halvtid på Skarpnäck. Så det är lite stress det här med datorerna och uppkopplingen, när de kommer hit, dom kan inte direkt dokumentera i Skarpnäck utan de tar med sig och dokumenterar i Årsta. På sitt kontor. Det har dom upplevt som stressande moment” (Ip 9).

En av handläggarna för försörjningsstöd, på stadsdelen Enskede-Årsta, är positiv, men har också några invändningar mot arbetssättet. Hon menar att personalen i projektet är lyhörd för ungdomarna. De försöker att gå långsamt fram och försöker att stötta ungdomarna successivt men det är viktigt att sätta gränser. ”De inte kan hålla på för länge, någon gång måste man sätta en gräns”

(Ip 11). Hon anser också att projektet bör ges full handlingsfrihet. ”Så att det inte blir en ytterligare grej som man gör litet halvdant som inte leder till något. Man ska verkligen ta de här resurserna tillvara, att verkligen engagera sig, att tänka på vad vi gör, vad är det här för personer. Då tror jag man kan få bra resultat, men det fordras personal, mer pengar. (...) Det behövs flera personer där. De är lite överbelastade nu. Det var inte så i början men det har kommit successivt” (Ip 11).

Samma person anser att de handläggare som utreder försörjningsstöd, inte själva har möjlighet att bedriva ett motivationsarbete med ungdomarna. ”Jag har inte själv tid att hålla på med alla ungdomarna där, utan det ska bara rulla på. Förmodligen skulle det bli många som bara skickade in listor och som säger att de har sökt jobb, men gör sedan inte ett dyft. Och till slut blir de kanske långtidsberoende av socialbidrag” (Ip 11).

När vi har frågat personalen och cheferna på stadsdelarna om synen på arbetsförmedlingen och socialtjänstens roller när det gäller arbetsmarknadsåtgärder för ungdomar, menar en av cheferna att arbetsförmedlingen behöver ta mer ansvar. Hon menar: ”Det är inte kommunens ansvar att jobba med det, men de utförsäkrade ungdomarna eller de som inte har A-kassa dom kommer till oss” (Ip 9).

8.9 Skillnader mellan stadsdelarna

En tydlig skillnad finns mellan personalen på de två stadsdelarna när det gäller handläggning av ungdomar med svår problematik, vilket har inneburit skillnader i arbetssättet. Personalen som tillhör Enskede-Årsta stadsdel följer upp ungdomar med svår problematik och de kan stanna kvar i projektet under en längre tid. I Skarpnäck upphör ansvaret tidigare för ungdomarna och övergången från projektet till socialsekreterare på stadsdelen sker snabbare. Under 2006 tillkom en tjänst på Skarpnäcks stadsdel för att ta ansvar för de ungdomar som står längst från arbetsmarknaden.

Synen på framtiden

Personalen vet inte om satsningen kommer att fortsätta efter årets slut. Eftersom alla i personalgruppen har projektanställningar medför det en osäkerhet om framtiden.

”Vi vet inte hur budgeten ser ut än för 2007. Det är sådana verksamheter som inte går att göra långvariga, tyvärr, nu ska man bygga ut Navigatorcentrum här i stan samtidigt som man i många stadsdelar har utvecklat en väldigt bra ungdomsverksamhet. Det är inte riktigt våra åldersgrupper, man jobbar med de yngre åldersgrupperna som är tillgängligt för alla stadsdelar. Arbetsförmedlingen gör inte så mycket för ungdomar som inte har fyllt 20 år. Alla deras åtgärder är från 20 år, utom det här samarbetsavtalet för ungdomar som handlar om praktik för ungdomar från 18 år” (Ip 6).

Sammanfattningsvis anser flertalet av personalen att projektet har lyckats bra med ungdomarna. ”Jag tycker att många ungdomar är positiva. Några enstaka är naturligtvis negativa och inte så glada att komma hit så ofta. Men många är positiva och det händer att någon kommer in också och undra om de inte kan få börja här därför att arbetsförmedlingen inte hjälper till” (Ip 4).

Kapitel 9. Diskussion - vilka effekter kan vi utläsa av projektet

Avslutningsvis kommer vi i detta kapitel att sammanfatta resultaten och diskutera arbetssättet i projektet, samverkan mellan arbetsförmedling och stadsdelarna, samverkan mellan de båda stadsdelarna samt resultatet av insatserna. Ungdomarnas egna åsikter om projektet har undersökts via intervjuer där uppfattningarna om bland annat praktiken skiljer sig mot personalens åsikter. De huvudsakliga frågorna och syftet med denna studie var att se om projektet arbete.nu bidrar till skillnader i försörjningsstöd för ungdomar i stadsdelarna Enskede Årsta. Projektet riktades till unga arbetslösa i åldrarna 20- 24 år men utökades under andra året 2005, till att omfatta även 18-20 åringar. Vidare frågades om vilken betydelse projektet har haft för de deltagande ungdomarna.

9.1 Arbetssättet

I följande figur görs en schematisk framställning av hur rekrytering, kontakt under projektet, avslutning och dokumentation formellt går till på de två stadsdelarna Enskede-Årsta och Skarpnäck. På båda mottagningsenheterna på stadsdelarna görs en kortare utredning av socialsekreterare via frågeställningar i det första telefonsamtalet. Om inga arbetshinder eller problem föreligger skall den unge hänvisas till projektet och fortsättningsvis handläggas av en SOFT-handläggare (har inte socionomutbildning). Det framgår av personalintervjuerna att en del av ungdomarna går till projektet trots att de har problem eller arbetshinder. Det vill säga det görs ingen djupare social ut-

redning innan de remitteras till projektet. Vår avsikt är att diskutera vilka troliga konsekvenser detta får för utfallet av projektet.

Figur 2 Ärendegången

	Enskede-Årsta	Skarpnäck
Rekrytering	1. Via mottagningen för försörjningsstöd/arbetsmarknadsåtgärdsenheten. Utredning via telefonsamtal, remittering direkt till projektet eller till socialsekreterare 2. Socialsekreterare och SOFT-handläggare	1. Via mottagning för försörjningsstöd. Utredning via telefonsamtal, remittering direkt till projektet eller till socialsekreterare 2. Socialsekreterare och SOFT-handläggare
Kontakt under projektets gång	Alla ungdomar har en kontaktperson. Kontinuerligt via kontaktpersonerna.	Alla ungdomar har en kontaktperson. Kontinuerligt via kontaktpersonerna.
Kontakt efter anvisn. KUP och UNG	Avslut från projektet	Fortsatt stöd i arbetsökande vid behov
Avslutning	Förekommer sällan, informellt via kontakter med arbetsgivare, på träffar med arbetsgivarna. Enkät till ungdomarna.	Ingen formell avslutning. Enkät till ungdomarna.
Dokumentation	USK- registrering. Uppgifter förs in kontinuerligt i ett exceldokument i projektet. Vissa uppgifter förs i det särskilda dokumentationssystemet (SoL:s eget dok.system). Listor för ungdomarnas besök och sysselsättning förs.	USK- registrering. Uppgifter förs in kontinuerligt i ett exceldokument. Vissa uppgifter förs i det särskilda dokumentationssystemet (SoL:s eget dok.system)..

9.2 Rekrytering

I studien framgår att det är fler ungdomar med tung social problematik som remitteras från Skarpnäcks stadsdel till projektet jämfört med Enskede-Årsta stadsdel. En fråga är om det blir ett större antal ungdomar som löper risk att återremitteras till sina stadsdelar på grund av att den sociala utredningen inte är fullständig när de skrivs in i projektet. En mer omfattande social utredning kan göra att den unges behov uppmärksammas och man förhindrar att ungdomen misslyckas i projektet. Precisionen vid rekryteringen och utredningsförfarandet återverkar på arbetslöshetsprojektets resultat. Det måste också kopplas till vilka åtgärder som stadsdelarna har att välja på för ungdomar med svår problematik.

Själva rekryteringsmomentet till arbetslöshetsprojektet lämnar följaktligen en rad frågor. Trots att det formellt ges en bild av att stadsdelarna rekryterar ungdomar på ungefär samma sätt uppkommer frågan om hur urvalet av ungdomar går till och för vilka ungdomar det görs en social utredning. Gör stadsdelarna olika? De slutsatser vi drar är att rutinerna för själva remitteringen till projektet är oklara och det saknas tydligt formulerade regler kring detta moment.

Kan det vara så att tillgången till kringresurser, exempelvis Framprojektet och den nya arbetskonsulenttjänsten på Enskede-Årsta också medverkar till att urvalet av ungdomar ser annorlunda ut? Om stadsdelarna har tillgång till andra alternativa insatser medverkar detta möjligtvis till att ungdomar med svår problematik lättare remitteras till lämpliga åtgärder. I Enskede-Årsta medverkar arbetskonsulenten till en bedömning av ungdomarna efter förfrågan från personalen från projektet. Hon gör en bedömning av ungdomarnas möjligheter att delta i andra alternativa verksamheter (Arbetskonsulenttjänsten är nyinrättad i Enskede-Årsta fr.o.m. juni 2006. Motsvarande tjänst tillkom i augusti samma år, i Skarpnäck).

När det gäller kontakter under projektets gång, uppföljning och avslutning samt dokumentation framkommer inga större skillnader mellan stadsdelarnas personal. Vi tolkar det som att det inte görs några formella avslutningar av ungdomarna i projektet. Dokumentation av ungdomarna sker på samma sätt av personalen från de båda stadsdelarna. Det saknas en del grundläggande uppgifter i den aktuella dokumentationen för de ungdomar som har fått arbete i projektet, som exempelvis typ av arbeten (En särskild bearbetning gjordes av projektledaren inför utvärderingen som ligger till grund för tabellen i kapitel 6).

Projektet bygger på två olika typer av arbetssätt; ett grupporienterat och ett individbaserat arbetssätt. Att arbeta med grupper framstår som ett arbetssätt där alla ”behandlas lika”. Den individuella bedömningen möjliggör däremot en differentiering och indelning av ungdomarna i olika undergrupper. Den bild som visas upp är en grupporienterad ansats där alla ungdomar får samma behandling/stöd, ett förhållningssätt som liknar arbetsförmedlingens (se här Ulmestig 2006). Det vill säga samma information ges kring vissa grundläggande kunskaper om arbetssökande samt samma krav ställs på ungdomarna (de ska vara aktivt arbetssökande och delta i projektet för att få försörjningsstöd). Som komplement till de grupporienterade aktiviteterna finns den individuella planeringen för enskilda ungdomar. Det sker här en (indirekt) indelning av ungdomarna i olika undergrupper; de ungdomar som står ”nära” arbetsmarkanden och de ungdomar som av olika orsaker (sociala eller strukturella) riskerar att bli marginaliserade samt de ungdomar som av personalen bedöms/misstänks ha en neuropsykiatrisk problematik.

9.3 Vilken betydelse har projektet haft för deltagarna?

Som en av projektets starkare sidor framstår vid ungdomsintervjuerna den struktur som skapas i deltagarnas vardag och arbetssökande. Denna struktur uppfattas av ungdomarna motverka den passivisering och resignation som arbetssökande riskerar att hamna i (Ungdomsstyrelsen 2005, s. 12). Delar av intervjumaterialet präglas tydligt av att de unga deltagarna befinner sig i ett gränsland mellan att vara ung och vuxen. Några identifierar sig som just ungdomar medan andra mer ger intrycket av att definiera sig som vuxna. Intrycket är också att det är den unges egna förutsättningar och erfarenheter som styr behoven. Då vuxenskapandet idag är något som skiftar mellan olika individer men också över tid (Salonen, 2003) är det naturligt att de olika ungdomarnas behov av kunskap och stöd skiftar. Detta märks tydligt vid de gjorda ungdomsintervjuerna. Vad den unge upplever som ett kränkande och nedsättande bemötande, kan upplevas som omhändertagande i positiv mening av en annan ungdom. Uppfattningen kan vara att personalen visar att de ”bryr sig”. Ungdomarnas olika utgångspunkter medför också att synen på gruppinformation och på nivån av kontroll i verksamheten skiftar. Att hålla en gruppinformation som passar alla är naturligtvis inte möjligt, medan nivån på kontrollen tycks kunna vara flexibel: Ungdomar med mer erfarenhet och mindre stödbehov behöver ibland inte, förutsatt att personalen godkänner det, delta vid vissa moment som normalt är obligatoriska. En risk med denna typ av individuella bedömningar, i den mån de blir synliga för övriga deltagare, kan vara att enskilda ungdomar framhålls som mer kompetenta än resten av gruppen.

Det finns också olika syften med insatsen praktik. Praktik kan fungera som länk till arbetslivet eller som social utredning. Det innebär att praktiken används för att kartlägga eventuella arbets hinder. En risk är att ”typen” av praktik riktar sig till den grupp ungdomar som riskerar att bli marginaliserade. De ungdomar som har särskilda svårigheter kan bedömas mindre restriktivt när det gäller nivån på arbetsökandet, å andra sidan kan samma grupp hänvisas till praktikplatser vars främsta syfte är att kontrollera arbetsförmågan (inte att höja kompetensen). Ungdomar med olika typer av problem kan ses som hinder och höras till ”undantagen” i verksamheten. Personalen uttrycker själv att denna grupp ungdomar utgör en mindre andel. Vad som kännetecknar denna differentiering av ungdomarna är att den inte är riktigt uttalad och att det inte finns några formulerade bedömningskriterier för vem som ska få vilken typ av stöd. Risken med detta kan bli att personalen sorterar in den unge (exempelvis via en praktik av mer utredande art som inte nödvändigtvis hör samman med individens egna önskemål kring typ av arbete) i den ”marginaliserade gruppen”. Den unge kan sedan fortsätta att definieras som en deltagare med ”problem” som står ”långt ” från ett inträde på arbetsmarknaden. Differentieringen riskerar att leda till marginalisering, vilket bl.a. Salonen & Ulmestig, (2004) Hedblom (2004), Ulmestig (2005) pekar på.

Enligt tidigare forskning är ungdomar med ringa erfarenhet från arbetsmarknaden mer benägna att vara positiva till insatsen praktik (Johansson & Åslund, 2006). Detta överensstämmer dock inte med vårt material. Ungdomarnas inställning till praktik präglas av deras tidigare erfarenheter och i våra intervjuer är det snarare de unga män som saknar arbetslivserfarenhet och/eller fullständigt gymnasiebetyg som kritiserar insatsen. Den mer kritiska hållningen kan också bero på att två av dessa män redan haft flera praktikperioder utan att ha fått något arbete. Det är naturligt att tänka att dessa erfarenheter inger en känsla hos ungdomarna av att praktik inte leder någon vart.

Utifrån ovanstående diskussion tycks det vara viktigt att anpassa stödet till den enskilde individen. Exempelvis är praktik en insats som bör anpassas efter ungdomarnas särskilda behov. Praktikplaceringen som erbjuds kanske inte leder inte till att den unge kommer närmare arbetsmarknaden. Ungdomar som är invandrare och samtidigt arbetslösa tillhör en grupp individer som riskerar att marginaliseras i förhållande till arbetsmarknaden. (Socialstyrelsen, 2006, Karlsson & Sundell, 1999). Om praktik är det enda alternativet för ungdomar med problem blir det intressant att ställa frågan om särskilda strategier för arbetet med invandrarungdomar bör utarbetas. Detta skulle undvika en stigmatisering av dessa deltagare. Det blir viktigt att inte låta den enskilde ungdomen tro att han eller hon ensam bär ”skulden” för sin arbetslöshet.

9.4 Samverkan mellan arbetsförmedling och stadsdelarna

Det finns flera olika typer av arbetsmarknadsåtgärder som arbetslösa ungdomar via AMS kan få tillgång till. Vi har tidigare beskrivit Ungdomsgarantin (UG) och det Kommunala ungdomsprogrammet (KUP), där det finns ett avtal mellan arbetsförmedlingen i Globen och Skarpnäck respektive Årsta-Enskede stadsdelsförvaltningar. De antal ungdomar som ska vara pågående inom programmen är långt färre än vad som avtalats. Konsekvensen har blivit att Enskede-Årsta förvägs har avsatt resurser att ta emot ett visst antal ungdomar. Litet hårddraget kan sägas att arbetsförmedlingens brist på anvisningar till programmen har inneburit en merkostnad för Enskede-Årsta. Sedan är det möjligt att den tid som "blivit över" använts till andra nödvändiga arbetsuppgifter, men det vet vi inget om. Ansvar hos arbetsförmedlingen för uppföljning av och stöd till ungdomar i UG och KUP tycks inte heller uppfyllas, vilket medfört att projektet arbete.nu har täckt upp för detta stöd, i alla fall när det gäller ungdomar för Skarpnäck. Här har arbetsförmedlingens brist återigen tagit stadsdelarnas/projektets resurser i anspråk. Viktigt torde vara att föra en diskussion, lämpligen på chefsnivå, med arbetsförmedlingen i Globen kring detta. Intressant är också att personalen verkar göra olika bedömningar utifrån vilken stadsdel man kommer ifrån. Intrycket är att projektpersonalen från Enskede-Årsta är mer restriktiv att behålla ungdomar som är aktuella inom KUP och UG än vad personalen från Skarpnäck är.

9.5 Samverkan och samarbete – en färskvara?

En av målsättningarna för projektet var att utveckla samarbetsformer mellan stadsdelarna och arbetsförmedlingen och under de två första projektåren har också samarbetet fungerat bra, enligt både personal och vad flertalet av ungdomarna påtalar. Både chefer och arbeidskonsulenter anser att det har varit värdefullt med en arbetsförmedlare i samma lokaler. Arbetsförmedlaren och cheferna på de två stadsdelarna är positiva och anser att samarbetet skulle ha fortsatt. Det framkommer att arbetsförmedlaren har varit en eldsjäl och hon anser att det har varit en fördel för henne att vara i stadsdelen. Hon lärde känna båda de aktuella stadsdelarna och kunde med större kunskap om ungdomarna föreslå bättre och i högre grad mer lämpliga åtgärder.

En fråga är vad som händer med samverkan på längre sikt och om samverkan har någon effekt för resultatet. Efter försöket med samverkan mellan arbetsförmedling och stadsdelarna ser det ut som att det är arbetsförmedlarens personliga engagemang som har varit en förutsättning för samarbetet. Några av de intervjuade i personalgruppen menar att idag är det återigen svårt att både

kommunicera med arbetsförmedlingen och att remittera ungdomar till arbetsförmedlingen. Är samverkan en retorisk nödvändighet och främjar främst initieringen av projektet? Och vad har skett av konkret samverkan och samarbete i projektet? Samarbetet kan närmast betraktas utifrån Westrins (1986), modell som en kollaboration, dvs. de enheter som samarbetar har sitt eget ansvarsområde och samarbete sker kring vissa frågor, eller som i vår undersökning, om vissa ungdomar. Samordningen av arbetslöshetsprojektet mellan de två stadsdelarna kan betraktas som Fridolfs (2004) benämner det, ett organisatoriskt fenomen. Utifrån personalens intervjuer kan det tolkas som att endast en samordning har skett inom verksamheten. Mellan stadsdelarna är det svårt att se om det har skett några förändringar som medverkar till att attityder och normer har ändrats. Socialsekreterarna på de två stadsdelarna har olika utgångssätt och handlägger ungdomsärendena på skilda sätt. När det gäller samarbetet med arbetsförmedlingen finns idag snarare en misstro bland personalen till arbetsförmedlingen på grund av det avbrutna samarbetsförsöket.

9.6 Uffall av insatserna

Projektets resultat – några reflektioner

Det framgår av de bearbetade uppgifterna från USK att försörjningsstödet har minskat för de ungdomar som deltagit i projektet. Efter avslutad kontakt med projektet var 65 procent av ungdomarna inte längre aktuella för försörjningsstöd. Tendensen i materialet visar att insatserna på åtminstone kort sikt har medverkat till att andelen ungdomar med försörjningsstöd har reducerats. Flertalet av personalen, chefer och arbetsförmedlare anser att insatserna har varit lyckade. Flera av de intervjuade ungdomarna anser att de har fått hjälp medan några är kritiska och menar att exempelvis informationen har varit på för låg nivå. Den genomsnittliga tiden för inskrivning har ökat sedan arbetsförmedlaren slutade årsskiftet 2005 - 2006. Det är troligt att arbetsförmedlaren har medverkat till att snabbare få ut ungdomar i arbete eller till olika arbetsmarknadsåtgärder.

I undersökningen är det tydligt att utbildning har stor betydelse för ungdomarnas möjligheter att få arbete. I vår undersökning saknade nästan hälften av ungdomarna gymnasieutbildning och erfarenhet av arbete, feriearbete etc. vilket föranledde svårigheter att få mer kvalificerade arbeten eller ett arbete inom andra områden. Huvudsakligen fick ungdomarna arbeten inom serviceområde såsom butik och restaurang eller inom vård- och omsorgsområdet. Enligt uppgifter från länsarbetsnämnden i Stockholm (Länsarbetsnämnden i Stockholm, 2006 Nicklas Andersson) var det redan yrkesverksamma och akademiker som fick arbete när arbetsmarknadskonjunkturerna

vände. Även om det ser ut som att arbetstillfällena har ökat gällde detta endast vissa målgrupper. I vår intervjuundersökning visade det sig att ungdomar med invandrarbakgrund hade svårt att få både adekvata praktikplatser och arbete. För att kunna avgöra om det rör sig om sysselsättning som är av långsiktig karaktär bör uppföljning göras efter en längre tid av ungdomarnas situation.

En minskning av försörjningsstödet med 59 procent kan ses som ett tillfredsställande resultat för arbetslöshetsprojektet efter två års verksamhet. Några direkta jämförbara siffror med andra studier är svårt att finna, men i Karlssons och Jegermalms studie från 1996 (1996) har man studerat hur vuxna deltagare i sju projekt har försörjt sig efter att ha avslutat kontakterna med projekten. I deras studie hade endast 20 procent av deltagarna en heltidslön efter de hade avslutat sin kontakt med projekten. I vår studie var det 35 procent av ungdomarna som hade fortsatt försörjningsstöd, jämfört medan 62 procent i Jegermalms & Karlssons studie, som fortfarande var aktuella socialbidragstagare vid uppföljningen (mätningen i studien gjordes sex månader efter avslutad kontakt, jämfört med samma månad som ungdomarna avslutade projektet, i vår studie). I en annan studie av Karlsson & Sundell (1997), framkommer att försörjningsstödet minskade kraftigt först efter en längre tid efter att klienterna hade avslutat projekten. Andelen som fick ekonomiskt bistånd var 60 procent de första 30 månaderna för att sedan minska kraftigt. Lite mindre än hälften av klienterna i Karlssons & Sundells studie hade inte fått försörjningsstöd under uppföljningstiden.

Av resultatet framgår att den genomsnittliga inskrivningstiden för ungdomarna i projektet har varierat från 10 veckor vid starten av projektet till 15 veckor i juni 2006. Inskrivningstiden har således ökat där en anledning skulle kunna vara att arbetsförmedlaren inte längre arbetar i projektet. Andelen registrerade ungdomar i projektet i maj 2006 var 93 ungdomar jämfört med 57 ungdomar i maj 2005. Det betyder att det har skett en ökning med nästan 40 procent av andelen ungdomar som deltar i projektet på ett år. Detta skulle kunna innebära att arbetsbelastningen har ökat för personalen i projektet. Samtidigt är inskrivningstiden kopplad till hur personalen avslutar sina ärenden. Personalen uppger själva att de inte har några klara regler för hur de ska avsluta ungdomarnas deltagande i projektet. En fråga är om ungdomar med svår problematik finns kvar i projektet utan att man formellt har avskrivit dem och att denna grupp utgör en mer passiv målgrupp. Personalen har kanske tömt ut de möjligheter som finns och det blir ett ”inaktivt” förhållningssätt från projektet.

9.7 Effektiva metoder?

Sedan 1990-talet går det att se hur ansvaret för det som tidigare var arbetsmarknadsåtgärder har blivit en kommunal angelägenhet. När det gäller de två stadsdelarna Enskede-Årsta och Skarpnäck finns idag en mängd olika insatser för arbetslösa unga socialbidragstagare. I Salonens & Ulmestigs (2004) rapport om kommunernas olika åtgärder framkom att det saknades uppföljning av insatserna. I vår studie av projektet har man visserligen dokumenterat ungdomarnas deltagande men det saknas uppgifter för ungdomarna efter en längre tid. Det finns uppgifter om situationen när de avslutade kontakten med projektet men vi vet inte hur det går på lång sikt för ungdomarna.

Inom ramen för studien har vi inte haft möjlighet att granska de kostnader som projektet har medfört ifråga om lokalkostnader och extra tjänster (en halv projektledartjänst som bekostas av Skarpnäcks stadsdel). Som vi har sett i kapitlet om ekonomiskt resultat har man minskat försörjningsstödet med 59 procent. Projektmedlen uppgår för projektperioden till drygt 1,7 miljoner kronor. Läger man till lokalkostnader och kostnader för extra tjänster blir den sammanlagda besparingen inte lika stor som har uppgivits inom projektet. Med tanke på att många av ungdomarna som har fått arbete dessutom endast har halv- eller deltidstjänster är det svårt att riktigt kunna uppskatta vilka besparingar som gjorts. Det saknas också uppföljningar av ungdomarna, deras arbeten och sysselsättningar över tid för att kunna beräkna kostnader på lång sikt. Enligt de resonemang som Ulmestig (2005) tar upp om besparing som en av kommunernas målsättning med kommunal aktiveringspolitik, går det att se att både personal och chefer i de olika stadsdelarna påtalar att det skett stora ekonomiska besparingar även om insatserna inte har följts upp. Talet om besparingar legitimerar i sig de lokala aktiveringsverksamheterna.

Referenser

Bevelander, P. Broomé, P. Carlsson, B. & Lindberg, G. (2003) *Variationer på framtidsmelodi. Storstadssatsningen i Malmö. Utvärdering av lokala arbets- och utvecklingscentra*. Malmö stad.

Fridolf, M. (2004) *Samordning – nya möjligheter inom välfärdsområdet*. En skrift om samordning utifrån ett individperspektiv mellan arbetsförmedling, försäkringskassa, kommun och landsting, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet.

Hedblom, A. (2004) *Aktiveringspolitikens Janusansikte. En studie av differentiering, inklusion och marginalisering*. Lund dissertations in Social Work 16.

Hjertner Thorén, K. (2005) *Kommunal aktiveringspolitik: en fallstudie av det praktiska arbetet med arbetslösa socialbidragstagare*. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. IFAU 2005:11. Uppsala, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Hvinden, B. (1999) Activation: a Nordic Perspective I *Linking Welfare and Work*. Dublin: European Foundation.

Karlsson, U. & Jegermalm, M. (1996) *Mellan bidrag och arbete. Utvärdering av sju projekt för arbetslösa socialbidragstagare*. FoU-rapport 1996:15. Stockholms stad Socialtjänsten, Forsknings- och utvecklingsbyrån.

Mallander, O. (1998) Samverkan i Denvall, V & Jacobson, T (red). *Vardagsbegrepp i socialt arbete. Ideologi, teori och praktik*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Giertz, A. (2004) *Making the poor work. Social assistance and activation programs in Sweden*. Lund dissertation in social work.

Johansson, H. (2000) Ungdomar med socialbidrag - ett politiskt problem för 1990-talet i *Välfärd och försörjning* SOU 2000:40.

Karlsson, U. & Sundell, K. (1999) *Att bryta rundgången? Effekter av ökad samverkan för att minska långtidsarbetslöshet*. FoU rapport 1995:22. Stockholms stad Socialtjänsten, Forsknings- och utvecklingsbyrån.

Johansson, P. & Åslund, O. (2006) *Arbetsplatsintroduktion för vissa invandrare, teori, praktik och effekter. Rapport 2006:6* IFAU Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

- Karlsson, U. & Sundell, K. (1999) *Vem bryter rundgången? En treårsuppföljning av 544 långtidsarbetslösa*. Stockholms stad Socialtjänsten, forsknings- och utvecklingsbyrån.
- Salonen, T. (2003) *Ungas ekonomi och etablering. En studie om förändrade villkor från 1970-talet till 200-talets inledning*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen. Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:9.
- Salonen, T. & Ulmestig, R. (2004) *Nedersta trappsteget. En studie om kommunal aktivering*. Rapportserien i Socialt Arbete nr. 1, 2004. Institutionen för Vårdvetenskap och Socialt arbete.
- Sibbmark, K. & Forslund, A. (2005) *Kommunala arbetsmarknadsinsatser riktade till ungdomar mellan 18 och 24 år*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, rapport 2005:9.
- Socialstyrelsen (2006) *Social Rapport 2006*. Stockholm: Socialstyrelsen, tematisk översikt och analys.
- Ulmestig, R. (2005) *Kommunal arbetsmarknadspolitik – i ett integrationsperspektiv*. Expertbilaga till rapport Integration 2005 Integrationsverket, Norrköping.
- Ungdomsstyrelsen (2005) *Fokus 05- En analys av ungas etablering och egen försörjning*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen, Ungdomsstyrelsens skrifter 2005:10.
- SOU 2001:79 *Välfärdsbokslut för 1990-talet. Slutbetänkandet*. Stockholm: Fritzes förlag.
- Vedung, E. (1998) *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.
- Westrin, C-G. (1986) *Social och medicinsk samverkan - begrepp och betingelser*. Socialmedicinsk tidskrift, nr 7-8, s. 280-285.